

ŽIVLJENJE IN SVET.

Tedenska priloga „Jutra“

Štev. 6.

V Ljubljani, dne 12. februarja 1927.

Leto I.

Dr. Zdenko Matjašič (Hamburg):

Svetovno pristanišče Hamburg.

V nordijskih Benetkah.

Iz besede Hamburg se oglašča neka tajnostna usoda, usoda posameznikov in usoda srednje Evrope. Preko Hamburga zapusti vsako leto nešteto izseljencev Evropo, preko Hamburga prihajajo običaji novega sveta neposredno k nam.

Hamburg je svobodno trgovsko mesto še izza časa srednjeveške »Hanse« in tvori samostojno državo v okvirju nemške republike; šteje malo več kot milijon prebivalcev in je pretežno trgovskega, manj industrijskega značaja. Ozemlje te države v državi je manjše kakor je mesto samo, tako, da spadajo nekateri njegovi deli, ki so dokaj veliki, že k pruski državi, tako n. pr. mesto Altona, Wandsbeck etc. — Središče Hamburga, ki se v najnovejših stavbenih načrtih imenuje »City«, je prav tako kot londonski City — središče trgovine. Leži med nabrežjem Labe in Alstre. Tu in v sosednjih okrajih notranjega mesta je celo omrežje širših in ozkih kanalov — imenujejo jih »Fleete« —, ki omogočajo, da se spravi blago z malimi motornimi čolni — Schutten — s preoceanskih parnikov naravnost v skladišča ali k tovarnam. Radi teh »Fleetov« je dobil Hamburg ponosno ime: »das nordische Venedig«. Za nekatere dele mesta je primerjava z Benetkami upravičena.

Alster je mala reka, ki se izliva v Labo in ki je v Hamburgu dvakrat zaježena, tako da tvori dva velika bazena: večji se imenuje Aussenalster, manjši je Innenalster; peš ju obhodiš v 2—3 urah. Okolica glavnega kolodvoza, ki leži vzhodno od Alstre, ti nudi sliko svojevrstnega življenja. Tu je drugi zabavni center; prvi je okraj St. Pauli, ki ga bomo še spoznali. Promet na glavnem kolodvoru je vrlo živahen, saj prispe dnevno kakih 270 osebnih in okrog 80 tovornih vlakov. Ob obeh straneh Alstre so lepi, mirni mestni deli, ob njenih nabrežjih pa so krasne vile, gradiči in dvorci hamburških bogatašev — in teh je mnogo. Te zgradbe se prikupijo tujcu zaradi lepe lege nad vodo, zbog elegance in bogastva. Navadno srečaš v teh ulicah malo pešcev, neprestano pa drče avtomobili. Prava slika bogatega mesta!

Ob vzhodnem nabrežju leži fina četrt Uhlenhorst, ob zapadnem pa Harvestehude, obe pa sta znani kot najbolj elitna hamburška okraja.

Tukaj so edino občilo motorni čolni in ladje na Alstri, ki vozijo elegantno in tiho po Alsterskih bazenih in po Fleetih; vozijo redno kakor cestna železnica.

Hamburški »Wild West«. Svetloba in senca civilizacije.

Zapadno od notranjega mesta je ob Labi pristaniški del; dalje proti severu pa leži St. Pauli. To je londonski White-Chaple v manjšem obsegu. Ena sama dolga, široka ulica z neštetiimi zabavišči. Tu je najprej sloviti Alkazar, namenjen zgolj bogatim lahkoživcem. Lokali so silno razkošni, poglavito atrakcijo pa tvorijo takozvane »revije«, predstave ritmičnih erotičnih plesov. Dalje je v tej ulici lepa kitajska kavarna, kjer posedajo večinoma Kitajci, zamorci in Japonci. Če zaviješ v postranske ulice, najdeš celo vrsto barov in drugih zabavišč. Dalje ko greš ponoči, bolj si v temi. To je pravo velemestno gnezdišče sumljivih klativitezov, apašev in prostitutk. Ponoči ne vidiš redarjev; le tintam pride patrulja po 6—10 mož. Kdor ima zanesljivega spremljevalca, lahko poseti tudi kako kitajsko klet, kjer se puši opij itd.

Še huje pa je glede tega v okrajih tik ob Labi. Tujcu, ki zaide prvič v te zloglasne ulice, se zdi kraj nevaren že ob belem dnevu, kamoli zvečer. Kdor pa se je že privadil temi in pozna značilne ulične slike s številnimi mornarji in vlačugami, spozna prav kmalu, da tukaj ni večje nevarnosti kakor v kateremkoli drugem velemestu. Nekoliko v nevarnosti so zgolj oni, v Hamburgu dokaj številni ljudje, ki iščejo tajnih lokalov, kjer se nudijo kaka izredna doživetja ali kjer se hazardira. Predzgodovina skoraj vseh ubojev in ropov, ki se zgodijo v St. Pauli, izpričuje v polni meri to trditev. Samo ob sebi se ume, da je v takih podzemnih jamah nevarno, vendar pa sumljivih kotov ni baš veliko. Sicer so tu številne male trgovine, ogromna skladišča in stanovanja revnejšega prebivalstva.

V hamburškem pristanišču.

Pristanišče je silno široko in razcepljeno. Obsega približno 4000 ha. Obala je dolga kakih 170 km, kar zado-
stuje tudi za največji promet. — Točka
ki je najvažnejša za osebni promet in
ki z nje prideš z malimi parniki ali mo-
tornimi ladjami na vsako poljubno
mesto v labirintu tega pristanišča so
— »St. Pauli Landungsbrücken.« —
Koliko naših rojakov je zapustilo za
vedno evropska tla, ko so prekoračili
ta most!

Most je dolg 400 m in leži na pon-
tonih, da lahko sledi oseki in plimi, ki
je v Hamburgu razmeroma jako vi-
soka; razlika znaša 2 do 3 metre. Na

menjeno v Nemčijo. Če je pristanišče
na ozemlju svobodnega mesta Ham-
burga že tako široko, da bi bil lahko
promet vsaj še enkrat tolik kot je se-
daj, pa bi utegnil biti skoraj neomejen,
ako bi se bila tudi povsod na pruski
strani izgradila in moderno uredila na-
ravna pristanišča. Pruska in Hamburg
namreč hudo tekmujeta med sabo. Pru-
si nameravajo dvigniti Altono in oško-
dovati Hamburg. Zdi se, da ta ne baš
prijazna tekma silno škoduje razvoju
trgovine in tudi smotreni izgradnji pri-
stanišča.

V pristanišču vidiš ogromno število
ladij, med njimi tudi precej pre-
kooceanskih velikanov. Največje ladje

Hamburška ulica s kanalom.

tej točki ni zdaleka tako živahnega
prometa, kakor bi ga človek pričako-
val. Vzrok je vedno večja decentraliza-
cija t. j. razširjenje in preosnova prista-
niškega prometa. Osebni, prekoocean-
ski promet gre danes večinoma tako:
Popotniki se vkrcajo in izkrcajo v
Cuxhavenu, kamor vozijo k vsem veli-
kim parobrodov posebnj vlaki. — Pri-
stanišče je razcepljeno v nešteto malih,
deloma naravnih deloma umetnih zalivov
in luk. Vsaka ima svoje posebno
ime in rabi v posebne namene. Posa-
mezne pomorske družbe — Reedereien
— imajo v enem ali v več takih zalivih
svojo »domovinsko pravico«. Velik del
pristanišča je »svobodna luka«, kjer se
lahko založi in prevaža blago, ki ni na-

v luki vlečejo navadno vlačilci, tako-
zvani »Schlepperji«, ki ne delajo tako
velikih valov. Ob obali in na otokih je
nebroj skladišč. Pozornost vzbujajo že-
lezne konstrukcije, ki so podobne paj-
čevinam. To so moderne ladjedelnice,
kjer se grade veliki parniki. Tu je tudi
največji žerjav (dvigalo) na svetu, ki dvig-
ne na en mah 150 ton (t. j. 1.500.000 kg). Ob
obali so bili zgrajeni v novjšem času
nekateri oblakoderi (visoke hiše), ki
spominjajo na Ameriko. Štejejo 7—10
nadstropij. Veliko je tudi takozvanih
plovečih ladjedelnic, ki popravljajo ve-
like parnike. Jadrnic skoro ni videti;
samo ena je v luki, da se šolajo na nji
mladi mornarji. Prav tako je z vesla-
nicami. Nepoučen človek se čudi, da

vidi v pristanišču tako malo delavcev in mornarjev v delavnicah. Pristanišče je skoraj popolnoma mehanizirano in opravljajo stroji delo, ki je zahtevalo nekoč tisoče in tisoče ljudi.

Hamburg se ima zahvaliti za svoj obstoj Karlu Velikemu, ki je ustanovil hamburško trdnjavo; da pa se je razvil v toli mogočno pristanišče, gre hvala krasni naravni legi in prirodnemu pristanu, ki ga tvori iztok Labe. 120 kilometrov navzgor je Laba plovna za največje ladje, ki najdejo v Hamburgu varnejše zavetje kot v mnogih drugih pristaniščih.

Življenje in ljudje v Hamburgu.

Življenje v Hamburgu je dokaj drugačno nego pri nas ali na Dunaju. Domače prebivalstvo je hladnega temperamenta, nekam samosvoja pa je tudi vzgoja, ki ne šteje zgovornosti med dobre lastnosti. Tudi vpliv nordijskih držav ter bližnje Anglije in veter iz Amerike se močno čuti tukaj v »severnih Benetkah«. Domačini govore med sabo »Plattdütsch«, ki je po naglasu precej podoben angleščini in ki ga ne razumeš, če se nisi preje bavit vsaj s slovstvom tega narečja. Vendar pa to narečje ni tako enotno, da bi n. pr. Hannoveranec razumel hamburški »Platt«. Seveda se v mestu povsod izhaja z navadno nemščino, čeravno ima tudi ta svoje lokalizme in izposojene tuje besede iz »Platta«, holandskega in angleškega jezika. Izobraženejši sloji govore pismeno nemščino. Precej težko pa razumejo Hamburžani južne Nemce.

V Hamburgu ne najdeš kavarn po našem okusu, t. j. po dunajskem vzorcu. Ali zaideš v kavarno, ki je prav za prav restavracija, ali pa celo v veliko slaščičarno, morebiti tudi v neko vrsto bara. Nikjer ne najdeš tiste velike mirne kavarne, kjer bi imel na izbiro nešteto časopisov, kjer bi igral karte, šah ali biljard in kjer bi se počutil domačega. Tega ni! Popoldan in zvečer je v vseh omenjenih treh vrstah lokalov koncert in občinstvo hodi tja, da kaj zavžije ali da pleše. Kdor hoče čitati časopise, si jih mora navadno prinesiti s seboj, ali pa si jih kupiti »van de Tidungsfruc« — od prodajalke časopisov, ki hodi po lokalih. Tuje nam je tudi, da se čez poldan dela in obeduje med 4. in 7. uro popoldne. Samo kdor je neodvisen, lahko kosi ob dveh ali treh.

Začetkoma vrlo neprijetno poglavje je občevanje z domačimi. Boljši Ham-

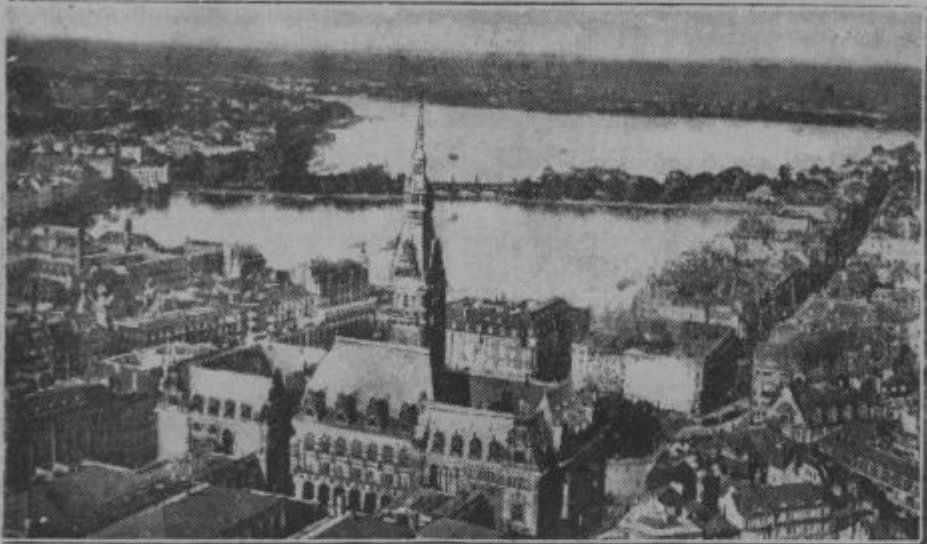
buržan se čuti osebno razžaljenega, če ga nagovoriš, ne da bi te poznal. Le če se poslužimo »dunajskega« ali celo bavarskega »narečja — kakor menijo Hamburžani — smo varni pred večjimi neprijetnostmi. V vsakem primeru odgovarja domačin silno kratko, precizno in kategorično. Počasi se človek prilagodi razmeram in pozneje spozna razne tipe tega severnega ljudstva in vidi, da se dá z mnogimi dobro in udobno shajati; le srčnega prijateljstva ti ljudje ne poznajo. Ljudstvo je odkrito in do skrajnosti ravnodušno. Nas z juga hvalijo radi naše ljubeznivosti, olike in kavalirstva, ki ga sami mnogo manje poznajo. Sicer so silno samozavestni in ošabni, niso pa surovi kakor Prusi. Vse, kar želiš vedeti in vse kar bi ti mogli drugi dopovedati, najdeš objavljeno po zidovih in stenah. Teh napisov je silno mnogo in gorje ti, če si tega ali onega spregledal in se predrzneš koga vprašati! — V lokalih se ne daje napitnine, ker si natakar zaračuna 10 odstotkov, katere ti rad zaokroži vedno navzgor. Posledica je slaba postrežba ter prevzetno in neprijazno osobje. Ako se prihodnjič nočeš jeziti, si primoran dati vseeno še posebno nagrado. Izjeme seve tudi tu potrjujejo pravilo. — V trgovini na drobno in v mali obrti so ljudje tako požrešni in kratki, da nam ta sistem ne more biti všeč in ne bi bil za naše razmere in ljudi. Velike trgovske hiše, ne glede na to, ali so iste stroke ali ne, imajo razne sisteme, ki se naslanjajo deloma na naše srednjeevropske, deloma na tuje, nordijske, angleške, severno- ali južnoameriške in na vzhodnoazijske razmere.

Prebivalstvo Hamburga rekrutira iz ogromnega števila veletrgovcev, uvoznicarjev in izvoznicarjev, iz višjih in nižjih nastavljenecv in — radi mehanizacije — le iz razmeroma malo delavcev. Trgovske zveze segajo v vse preokooceanske dežele. Zaledje Hamburga je vsa srednja Evropa, Balkan in deli vzhodne Evrope.

Najbolj zanimiv del mesta je pač notranje mesto s svojimi starinskimi zgradbami z visokimi, strmimi strehami (»Giebelhäuser«) ob Fleetih. Že te hiše štejejo mnogokrat do 8 nizkih nadstropij; gornja etaža nadkriljuje vedno spodnjo za nekoliko decimetrov; okno kraj okna — čisto kakor pri starih turških zgradbah. Tudi solidnost zgradb ni mnogo boljša kot pri Turkih. Stare ulice so — kakor povsod — zelo ozke,

nasprotno hiše pa so spojene med seboj s trami, ki segajo čez ulice. — Velik del City-ja zavzemajo krasne, okusne stavbe in trgovske palače. Najnovejše nadomestilo za porušene starinske hiše so neokusne, gole, mnogonadstropne betonske stabe. Ulic te vrste je za se-

boljših so radi bogastva prebivalcev igralci prvovrstni. Lahkih zabavišč je nešteto. Celo noč je živahno zgolj v St. Pauli-Reeperbahn in okoli glavnega kolodvora, medtem ko je v notranjem mestu v poznih urah le malo življenja. Pred vojno v Hamburgu ni bilo poli-

Pogled na del velikega Hamburga.

daj še malo, vendar pa to zadostuje, da se dobi nekak pojem o tem, kako se mora počutiti naš človek onstran velike mlake. Če stojiš pred enim izmed vhodov take velehiše, ti je težko najti iz seznamov ob vratih urad ali stranko, ki jo iščeš. Potem sledi počasna vožnja s »paternosterliftom«, ki pa tudi ni za stare ljudi. Z desetega nadstropja je razgled proti pristanišču dokaj prost in lep.

Promet v mestu je zelo živahen, vendar pa poteka brezhibno, dasi prometni zakon mnogo manj varuje pešce pred avtomobili nego v Avstriji. Hamburg je eno izmed prvih mest v Evropi dobil takozvane prometne stolpe in signalne svetilke ter brezhibno cestno železnico, ki je bila pred kratkim upeljana med Hamburgom in Harburgom. Za osebni promet so važni veliki avtobusi, ki izgledajo kakor tramvajski vozovi in mestna nadulična in podzemna železnica, ki vozi čudovito hitro. V neposredni bližini od St. Pauli Landungsbrücken je Elbtunnel, t. j. predor izpod glavnega toka Labe, 20 m pod vodno gladino, tehnično je kakor krasna zgradba. Gledališč je menda deset; v

cijske ure, ki pa je sedaj zopet upeljana. —

V ospredju stoji trgovina; umetnost in znanost sta bolj v ozadju. Značilno je, da ima Hamburg le dva spomenika: Bismarkov in cesarja Viljema I.; niti Goethe ni bil dostojen, da bi se ga spomnili preveč praktični in mrkogledi Hamburžani.

Janagiwara, cesarjeva mati.

Nedavno je umrl japonski cesar Joshihito. Smrt vladarja daljne vzhodne države je za nas komaj zanimiva. Veliko bližja pa nam je njegova življenska zgodba, če jo premostrimo s človeškega stališča. In pa zgodba njegove matere, dobre, skromne Janagiware. Ob smrti cesarja Joshitita jo je obudil neki italijanski list. Zalostna je, toda nje žalost je tiha, lirična, ženska. In čisto človeška, čeprav nenavadna. Čujmo Janagiwarino zgodbo:

Cesar, ki nima potomcev.

Mutsuhito, sloveči japonski cesar, ki je premagal Ruse in Kitajce — dve največji državi na svetu — je bil že deset let poročen s cesarico Haruko, a ni imel otrok. Japonska ustava določa enako kot ustave vseh evropskih držav, da imej vladar zgolj eno ženo. Ker torej ni imel otrok, je pretiila dinastiji nevarnost, da izgine s prestola in se umakne drugemu rodu.

V cesarskem domu je strašila še druga nesreča: dedna tuberkuloza. Za njo je umrl l. 1867 tudi Mutsuhitov oče, cesar Tenno Komei. Zdaj se je lotila še slavnega Mutsuhita.

Mutsuhitova mati, velika cesarica Asaka, ki je še živelja po smrti cesarja Tenna Komeja, je bila vrlo energična in močna žena, ki je spremljala svojega sina na vojnem pohodu zoper Kitajce. Nekega dne je dala poklicati k sebi cesarico Haruko in jo je dolgo nagovarjala, naj se ukloni pred višjimi državnimi in dinastičnimi interesi. Vedela je, da je Haruka dobra, zvesta žena, ki je od srca udana njenemu sinu. Toda cesaričina nerodovitnost je spravila v nevarnost obstoj cesarskega rodu in se je morala nesreča ob pravem času preprečiti. Tako je velevala državniška modrost, ki ne poslušala srca.

In nesrečna žena Haruka se je udala. Asaka je odredila, da so izbrali v najodličnejših japonskih rodbinah dvanajst lepih, zdravih in čvrstih mladencev, ki naj bi dale cesarju otroke. Izmed najzdravejših otrok bi se izbral novorojenček moškega spola, ki bi ga cesarica Haruka priznala za svojega in bi bil z vsemi formalnostmi vpisan kot zakonski sin cesarja Mutsuhita in cesarice Haruke.

Tako se je zgodilo. Izvoljene so bile same krasotice, pri izbiri pa so se

natanko prevdarile njih rasne, umstvene in lepotne odlike, v prvi vrsti pa popolno telesno zdravje.

Izmed dvanajstih priležnic je bila najlepša, najplemenitejša komaj 15 let stara Janagiwara, ki je imela mimo vseh drugih odlik in čednosti še višoko postavbo, kar je pri Japonkah redek pojav. Njen otrok je imel priti prvi v poštev pri izbiri prestolonaslednika med cesarjevimi nezakonskimi sinovi.

Joshihitovo rojstvo.

Janagiwara je povila otroka moškega spola, ki so mu dali ime Joshihito. Tudi druge cesarjeve priležnice so rodile s cesarjem otroke, vendar pa so skoraj vsi kmalu pomrli in celo matere so šle v grob. Čudno močna in strahotna je bila jetika, ki jo je nosil v sebi japonski cesar. L. 1912. je cesarja požela smrt, dve leti pozneje pa mu je sledila še cesarica Haruka.

Življenje Janagiware, ki je rodila japonskega prestolonaslednika, je bilo polno tihe nesreče in materinske muke. Njen sin se je vzgajal kot sin cesarice Haruke (v rodovniku in v diplomatičnih spisih se ni nikoli omenilo Janagiwarino ime) in mlado mater so poslali v majhno mestece pri Kiotu, kjer se je nastanila v skromni vili. Druge priležnice so smele ostati na dvoru, pestovati svoje otroke in jih vzgajati, lepo Janagiwaro pa so oropali vseh materinskih pravic in užitkov. Njeno materinstvo se je pretvorilo v eno samo žgočo, neutešeno bolel. Vendar pa je prenašala svojo usodo tiho in udano. Edin žarek v temino njene duše je bila zavest, da je dala telo in dušo prestolonasledniku svoje domovine, dečku, ki je imel postati cesar svetega Nippona.

Bolni cesar.

Po očetovi smrti je prešla cesarska oblast na mladega Joshihita. Bil je boječ, skromen, molčeč mladenič. Njegovo vladanje je bilo od zunaj polno uspehov, ali na znotraj so tudi njega strašile mračne sence japonskega dvora. Vedel je, kdo je njegova prava mati in je s cesarsko odredbo priznal skromno Janagiwaro za cesarjevo mater. Odredba pa se politično ni mogla izvršiti, ker se ni dala razveljaviti izjava cesarice Hakute, da je Joshihito njen sin. Ostala je neizvršen dinasti-

čen akt, izraz gorkega človeškega čustva, ki se je križalo s suhimi paragrafi in z logiko državnih zakonov. Tako je Janagiwaro zadela nova žalost.

Cesar Joshihito pa ni bil nikoli zdrav. Bolezen njegovih prednikov mu je izpodjedala življenjske korenine. L. 1921. ga je nadomestil kot regent sedanji japonski cesar Hirohito.

Joshihito je spoznal, da se njegova smrt plazi vedno bližje. Preselil se je iz ženo vred v samoto k skromni Janagiwari, da mu mati — najdražja med ženami — olajša zadnje dni prezgodaj ginevajočega življenja.

Janagiwara mu je stregla z nezaslišano, uprav junaško požrtvovalnostjo.

In ko je dvorni maršal naznanil dvorjanom, ki so se zbrali okoli smrtne postelje v tihi podeželski vili, da je izdihnil japonski cesar, so se povesele vse glave, le ena je ostala povzdignjena, okamenela v veliki materinski bolesti: glava Janagiware.

Ali tudi njen materinski ponos je zlomila žalost.

Po dolgih letih je šla zopet v Tokio: na pogreb svojega sina. Odkar so jo ločili od sina, ni prestopila zidov cesarskega mesta. In po pogrebu se je vrnila daleč na deželo, med snežena polja, da v samoti počaka deklo božjo — smrt.

Ignotus:

»Razmnožite se kakor ribe v vodi . . . «

Vprašanje razmnožitve človeštva. — Bliža se preobljudenost zemlje. — Temna bodočnost. — Socialna odgovornost za ploditev otrok.

Listaš po dnevniku in prebiraš novice z vseh koncev sveta. Koliko novega prinese vsak dan in koliko je šele nezabeleženega ali našemu krogu preveč oddaljenega. Včasih pa ujameš kako vest, ki se ti ne zdi vsakdanja, ki nadkriljuje druge in ti vzroji v glavi kot problem, kot zanimivost, ki zasluži, da jo premotriš in razmišljaš o nji.

Dnevnik ti kaže svet v njegovem vsakdanjem vrvenju, v njegovi pestri raznolikosti, dejal bi, v njegovi zbeganosti. V tihih večernih urah pa ti pride potreba, da se malce zamisliš vanj, da skušaš doumeti to ali ono reč, ki ti je obtičala v mislih in potisnila vse druge novice v ozadje. Pojdiva po sledovih takih časniških vesti k velikemu problemu, ki se tiče tebe in vsega človeštva. Pri koreninah je tvoj, v deblu narodov, v vejah človeški problem.

Sredstvo zoper oploditev.

Ondan smo brali, da je profesor Haberlandt v Inomostu iznašel preparat, izdelan iz jajčnjakov nosnih živali, ki stori drugo žival za neko dobo neoplodljivo. Od živali so šle misli k človeku? Ali se bo dala iznajdba uporabiti tudi za človeka? Za žensko? — Iznajdba še ni dognana tako daleč, ali že samo vprašanje je ne-

kam kočljivo. Združeno je s človeškim občutjem sramežljivosti; stvari, ki se tičejo našega spolnega življenja, so često pokrite ali s plaščem neznanja ali s tančico hinavstva. Toda vprašanje je veliko in resno. Nihče še ni s teboj govoril o njem in nihče ti ga ni postavil tako - le: Ali se zavedaš, da prevzameš s trenutkom spočetja novega človeka nase veliko odgovornost? Si li dovolj močan, da si naložiš očetovske ali materinske dolžnosti? Zakaj ploditev je velika reč in o ni bi morali veliko razmišljati. Ne z umazanimi mislimi, ampak s čistimi srci. Če kmet seje njivo, izbere in očisti seme, izvoli si ugoden čas in se zaveda, da opravlja veliko in sveto delo. Živinorejec je še bolj previdaren, ko množi živino. Tu nam je vprašanje že bližje. Gre za gospodarsko stran vsakdanjega življenja. Število živine se ravna po količini sena, ki ga živinorejec sam pridelal ali ki ga lahko kupi. Ne več. Tako se razmnoževanje domače živine normalizira, spravi se v neko mejo, doseže neko število. In človek?

Omenili smo iznajdbo prof. Haberlandta, ki še ni popolna, ki jo je dnevna senzacija samo napihnila. Če pa bi jo prenesli na človeka, bi se vprašali: Ali je lahko v prid kakih dobrih, velikih stva-

ri? Ali je prav, da se človek, ki je kakor vsaka žival in rastlina, podvržen zakonu razmnožitve, normalizira v številu potomcev? Z drugimi besedami: Da oploditev žene — in tu mislimo zakonsko ženo, eno samo ženo, ki gre omikanemu človeku — ne zavisi več od naključja, temveč od zavestne volje, od izbranega trenutka. Da otrok ni toliko, kolikor ti jih »Bog da« in ki jih dostikrat ne moreš prehraniti, temveč da si sam določaš njih število!

Vprašanje spolne vzdržnosti.

Prešli smo na opolzka tla. Vprašanje ni novo. O njem se vodijo dolgotrajni prepiri. Če vprašaš katoliškega duhovnika, te bo odločno zavrnil in ti bo dejal: »Bog je ukazal, naj se ljudje raz-

bolj po nagonih nego po нравnih naukih. Oreš po ulici in te srečajo oči revnega, sestradanega, prezebajočega otroka. In ga vprašaš, kako je doma, pa ti pove, da ima desetero bratov in sestic. Oče je delavec. Mati je pogosto bolna. Dva problema čutiš: socialnega in poedincevega. Socialne razmere so slabe: premočna je razlika med bogastvom in uboštvom. Poedinec pa, ki ima ročbino, se množi bolj nego bi se smel glede na svoje socialne razmere, na svoj gospodarski položaj. Prihajajo otroci na svet, da se naužijejo same bede in nevolje. Njih oči zro žalostno v svet, ko pa odrasejo, mrko, nesrečno.

Pri korenini je to tvoj problem. Ali boš imel toliko otrok, kot jih bo dalo naključje, ali pa toliko, kakor ti bodo

Od leve na desno: Bela rasa 40 %, Mongoli 30 %, Malajci itd. 24 %, Črnec 6 % celotnega človeštva.

Sestava človeškega rodu. Največ je belokožcev, najmanj črncev (zamorcev).

množujejo in ti, ki živiš v zakonski zvezi, ki jo je Bog blagoslovil, ne postopaj po svoji volji. Če pa ne gre drugače, živi vzdržno in ne bo otrok.«

Priznati je treba, da ima to stališče s strogo moralnega vidika veliko zase. Toda že Kristus je dejal: Kdor more razumeti, razume. Ni pa dano vsem, da bi bili popolni gospodarji samega sebe. To so zgolj redki, redki posamezniki. Čitaj povest Tolstega »Kreutzerjeva sonata« in se ti bo razodelo to stališče v vsej svoji mogočni razumnosti. Ali tudi — v vsej svoji neizvedljivosti.

Moramo od idej v resnično življenje. Med milijone in milijone ljudi, ki žive

velevale razmere, pamet, prevdarnost? Vprašanje ni rešljivo, ali zaradi tega ga ne smeš pozabiti. Socialno, etično, narodno, človeško vprašanje je. Če moreš, reši ga idejno. Živi vzdržno.

Pogubnost »razumnega« razmnoževanja.

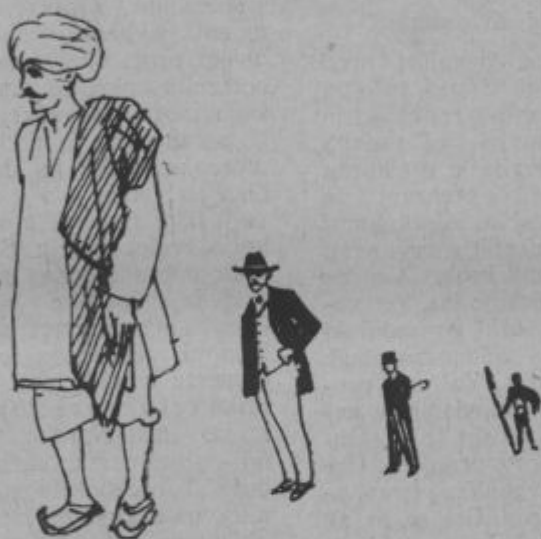
Ondan smo čitali v časnikih, da je francoska vlada podelila častno nagrado neki rodbini, ki se ji je rodil deseti otrok. Vest je značilna. Francoski službeni krogi očitvidno menijo, da je Francozov pre malo in da morajo z nagradami netiti veselje do velikih rodbin. Francosko meščanstvo, ki ga je zelo

veliko, tvorijo v glavnem mali rentierji, ki so se oprijeli načela, da je za rodbino iz gospodarskih in iz drugih razlogov najbolje, če ima zgolj enega ali dva otroka. Tudi kmetov se je lotila ta štedljivost, morda udobnost, ka-li? Ker je bila vlada zelo širokosrčna glede propagande takih načel in raznih umetnih pripomočkov, ki preprečijo oploditev, je šla stvar naprej. Ali nekateri Francozi so se začeli prijemati za glavo: Statistika je kazala vedno manj

Pogubnost «nerazumnega» razmnoževanja.

Na Angeškem promatrajo to reč nekoliko drugače. V dnevnikih si lahko bral, da so v zgornji zbornici sprejeli nedavno zakon, ki dovoljuje, da krajevne oblasti same podučijo matere revnih slojev, kako naj se varujejo prevelikega števila otrok.

Anglija je bogata država. Danes je socialni red takšen, da je ondi veliko

Od leve na desno: Azija 56 %, Evropa 25 %, Amerika 11,5 %, Afrika 7 %, Avstralija pa samo 0,5 %, kar se v naši skici ni dalo označiti.

Razdelitev človeštva po kontinentih. — Največ ljudi biva v Aziji.

porodov, francosko ljudstvo se je številčno bolj in bolj krčilo. Onstran Rena — v Nemčiji, pa je število porodov rastlo, nemški narod se je množil in škilil po francoski zemlji. Spoprijela so se stališča, vnel se je boj za in proti. Poedinec in narod sta se spoprijela. Narod hoče vojaštva, državljanov, delavcev — posamezniku se hoče udobnega življenja in razumne množitve rodu. Med svetovno vojno, ki je pokosila poldrug milijon Francozov, je šlo število porodov še bolj navzdol, po vojni je nekoliko poskočilo, ali Francija še vedno razmišlja o problemu populacije, kakor ga imenujejo.

Vprašanje poedinca in njegove rodbine se je razraslo v deblo. Narodno vprašanje je.

revščine, kjer je veliko bogastva. Dežela je silno obljudena, polna velikih mest; kmeta skoraj ni, vse sam delavec in meščan. Socialna skrb je pri Angležih premagala narodno; Anglija je bolj imperij, država kot narodno enovito ljudstvo; ima ogromne kolonije in čuti v matici — na Velikobritanskem otoku — preobljudenost. Delovnih moči je več kot dovolj. Ker je socialna zavest angleškega delavca dokaj razvita, je njegovo delo dražje od dela kolonijalnega delavca. V kolonijah so tudi sirovine, zato se ondi razvija angleška industrija.

V velikih mestih je problem številne rodbine tragičen. Ne samo, da ni dohodkov za količkaj dostojno življenje, ampak tudi prostora ni. Stanovanja so

draga in rodbina se mora stlačiti v ozek brlog. Zdravstveni problem mest se očitno vmešava v rodbinskega. Drugače je v premožnih slojih. Le-ti se množe racionalno; imajo malo otrok, da se bogastvo preveč ne cepi. Pomagajo si, četudi »nenravno«.

Nerazumno razmnoževanje, ploditev ljudi brez smotra, brez potrebe, brez mere, slučajno očetovstvo in materinstvo nam kaže žalostne, pogubne posledice. Kriva je nepoučenost in neodgovornost.

Ali je ljudi preveč ali premalo?

Dva primera sta se razgalila pred nama, čitatelj. Spoznal si vsi teži in odgovornost vprašanja rodbine in otrok. V naši domovini je zadeva bolj preprosta. Jugoslavija je prostorno zadostj velika, da lahko prehrani še enkrat toliko prebivalstva. Ali tudi pri nas se že čuti — po mestih v prvi vrsti — hud boj za vsakdanji kruh. Vendar si s tem pojavom ne belimo las, ker vemo, da tiči država v težki gospodarski krizi, ki je piškav sad nesposobnih državnikov in politikov. Za nas problema depopulacije ali populacije v narodnem in socialnem smislu še ni. Obstoji zgolj posameznikov problem. Gre zlasti za takozvano evgenično stran, to se pravi, za zdrav zarod. Gre za to, ali naj plode otroke tudi bolniki, alkoholiški, spolno bolni ljudje itd., čijih potomci so izrojeni, manjvredni, breme narodu in družbi.

Kreniva odtod k jedru problema. Gre za človeštvo v celoti. Nazorne slike, ki smo si jih izposodili iz »Kozmosa«, ti kažejo številčno razmerje človeških rodov. Angleški učenjak prof. Edvard M. Cast z cambridgske univerze je nedavno razpravljal o vprašanju: »Ali je ljudi preveč ali premalo?« Taka-le je zadeva v njegovi luči:

Na vsej zemlji živi približno 1750 milijonov ljudi in sicer: 710 milijonov belcev, 510 milijonov rumenopolnih, 420 milijonov rjavopolnih in 110 milijonov črncev. (Glej sliko.) To razmerje pa ne bo trajalo dolgo časa, ker se belopolni ljudje zelo naglo množe, med tem ko drugi zaostajajo.

Tekom enega leta naraste celokupno človeštvo za en odstotek. Ker je na zemlji prostora za kakih 10.000 milijonov ljudi, se bo morala nekega dne napolniti in se bo lahko reklo: Ljudi je

preveč. Ne da se natanko izračunati, kedaj se bo to zgodilo. Morda čez sto let, morda čez 300. Nemeč Penck sodi, da čez 300 let, med tem ko meni že omenjeni angleški učenjak Cast, da bo število doseženo čez sto let.

Ne prezrimo dejstva, da se danes skrbj za človeka bolj ko kedaj poprej. V vseh omikanih državah se skuša znižati umrljivost otrok in odraslih. Medicinska veda je zelo iznajdljiva v sredstvih, ki pomagajo človekovemu organizmu v naravnem boju zoper bolezni; s socialnim zdravstvom se zboljšujejo njegovi življenjski pogoji in z odločnim bojem proti epidemijam in nalezljivim boleznim sploh se omejuje žetev prejšnjih morilk človeškega rodu. Izboljšane so delovne in prehranjevalne razmere, ne glede na dejstvo, da veliko ljudi še vedno ječi v senci civilizacije; v bedi, v nezdravih stanovanjih, v izkoriščevalnem delu. Svetovna vojna je sicer pobrala dokaj ljudi in nji sledeča epidemija španske influence še več (število njenih žrtev se cenj na 15 milijonov), vendar pa se take izgube nadomeste v nekaj letih. Osem let po svetovni vojni ni več slišati, da bi primanjkovalo ljudi. Narobe. Neurejene socialno - gospodarske razmere povzročajo povsod brezposelnost. Odtod nastaja naravna težnja po izseljevanju v manj obljudene pokrajine, v državni politiki pa kolonizacijsko stremljenje. Svitajo nove vojne. Za njimi se plazijo epidemija in lakota. Toda pogledjmo v prihodnost z druge strani.

Kako bo v bodočnosti?

V vsaki knjigi, ki te seznanja z osnovnimi vprašanji narodno - gospodarske ali sociološke vede, lahko čitaš ime Tom, R. Malthusa. Njegovo teorijo, da se človeštvo hitreje množi kakor hrana, so učenjaki že neštetokrat zavrnil, pa se pojavlja vedno znova. Saj je res, da so se od 18. stoletja, ko je živel Malthus, razmere dokaj izpremenile in da je med tem iznašla znanost toliko novih načinov dela in preživljanja, zlasti pa izkoriščanja prirodnih sil, da se Malthusu o tem ni niti sanjalo. Ali neko jedro ima Malthusova teorija še danes:

Bolj ko narašča število človeštva, težja je skrb za hrano. Okrog 70 odstotkov celotne zemeljske površine sploh ne bo rodilo človeku hrane, ker je pokrita z vodo. Samo 29% zemelj-

skih tal je suhih, znaten del pa je nerodovit.

Po »Kozmosu« posneta slika ponazarje to trditev. Od 146 milijonov kv. kilometrov kopna je 14% polja in vrtov, 37% travnikov in pašnikov, 23% gozdov in goščave, 26% pa pustinje in kamenja.

veštvo preveč množi in da bo boj za kruh in prostor vedno trši, se ne da zatajiti. Slika, ki smo jo razvili, sega v stoletja. Pomislimo: Kako se je izpremenil svet tekem enega stoletja? Kolikšna razlika je med letom 1827. in 1927? Ne mislimo človekove notranje strani. Ne mislimo izpremembe njego-

Razmerje med vodo in kopnim: 71% zemeljske površine je voda, 29% pa kopno.

To znači, da je produkcija hrane omejena in da se utegne v bodočnosti — čez 100 let ali še več — razviti med ljudmi še hujši boj za vsakdanji kruh.

Z drugimi besedami: Časi pradedovih idil so za večno minili. Bodočnost bo zahtevala od razmnoženega človeštva veliko več dela in truda, socialni boji bodo vedno težji, dokler se ne bodo nasprotja primerno izravnala. Vojne za prostor, za suho zemljo, ki rodi hrano, za ležišča sirovin in neizčrpanega bogastva, bodo kljub vsem dobrim željam pacifistov pustošile premagančeva tla. Te vojne bodo zmanjšale število ljudi, tembolj, ker bodo sila težke in strahotno neusmiljene. Iznajdbe, ki jih zaznamuje vojaška tehnika po svetovni vojni, prekašajo po svoji grozoti vsa dosedanja sredstva. V novo vojno bo zajet tudi najširši krog civilnega prebivalstva. Ze svetovna vojna je bila težka kriza cele dežele; bodoča bo neprijemno hujša in širša.

Ne obupati!

Morda se zdi čitatelju slika prečrna? Nemara je računom prilito preveč domišljije. Denimo, da je ta prigovor nekoliko upravičen. Ali dejstvo, da se člo-

vega mišljenja, čustev, nagonov itd. V teh je človek daleko manj izpremenljiv nego se nam zdi na videz. Toda tehnične, socialne, prehranjevalne in druge izpremembe so ogromne. Ljudje izza Napoleonovih časov bi na široko odpirali oči, če bi se bili prebudili od smrtnega sna in bi si ogledali sedanji svet?

In kako bo čez sto, dvesto let?

Nič ne damo na preroke. Ali so neki zakoni, ki mečejo medlo luč stoletja naprej. To je zakon razmnoževanja, zakon boja, zakon zadoščevanja splošnemu nagonu in nagonu hraniti se.

Bilo pa bi napak, če bi obtičali v teh sencah. Človek ne bo obupal, ker je bitje ki ima razum in voljo. Premagal je naravo, premagal bo tudi človeštvo.

Genijalni ljudje so utirali nova pota, genijalni ljudje bodo našli tudi v bodočnosti način, da se razvozljajo vsi težki problemi človeškega razvoja. Človeški um je že razsvetlil marsikatero mračno dno bitja in žitja in verujemo, da ne bo omagal niti v bodočnosti.

Od pračloveka, ki je živel v špiljah in si sproti iskal hrane kakor dela danes volk ali druga zver, vodi razvojna črta k človeku bodočnosti, ki si bo uredil življenje na zdravih, razumnih na-

čelih. Človeku ki bo odpravil, suženjstvo dela in ga nadomestil z radostjo in svobodo ustvarjanja. Človeku, ki mu bodo sužnji nešteti stroji.

Francoz Rousseau je klical nekoč človeštvo nazaj v prirodo. Toda razmnoževanje človeštva, ki začenja polniti rodovitne pokrajine, nam ne omogoča poti nazaj. Predaleč je prišla civilizacija, da bi se vrnilo človeštvo v preprostost polj in gozdov. Svet se amerikanizira. V Ameriki je tudi poljedelstvo industrija. Izginjajo idile in trda doba strojev in tehničnega napredka nas vodi nekim novim, še neznanim idilam naproti. Toda poprej se morajo zgoditi veliki dogodki. Velike izpremembe morajo nastati.

Tebi, ki obnavljaš rod!

Naša pot je vodila od iznajdbe prof. Haberlandta. Ustavili smo se pri velikem problemu: pri nastajanju novega človeka. Ni nam šlo za biološko, temveč

za socialno stran tega problema. Nismo ga rešili, ker še ni rešljiv. Ali obrisi rešitve se že črtajo, treba bo tudi ta velik pojav racionalizirati. Človeka rodi priroda, ali človeštvo popravlja in izpopolnjuje prirodo. Za vsakdanje življenje pa imaš kažipot v sestavku češkega misleca Gamme, ki se ga spomni, ko te vabijo oči izvoljenega bitja z bleskom nerojenih bitij:

»Ploditev, obnavljanje življenja, se mi zdi tako velika funkcija, da je ni funkcije, ki bi bila resnejša in odgovornejša... Otrok, nov človek, ki ga pošiljaš v življenje, je pojav velike skrivnosti. Kaj zato, če je to vsakdanji pojav, kaj statistika števil, kaj višina porodov ali možnost nesmotrene, nespametne ploditve. Dan in solčna luč in drugi prirodni pojavi so prav tako vsakdanji, a so kljub temu velike reči, ki presegajo človeško misel...

Življenje človeštva je usmerjeno k nekemu cilju. Ta cilj ni znan, vendar pa

Številčno razmerje med moškim in žensko na posameznih kontinentih.

smemo po njegovi poti sklepati, da ima življenje svoj smoter...

S tega vidika je človeško življenje čisto drugačno, kakor se ti je zdelo v neresnih urah. Vsako novo človeško pokolenje je za korak bližje uresničenju tega cilja, vsak otrok je važen člen v neskončni verigi sil, ki delujejo za uresničenje velikolepega smotra. S tega vidika se nam kaže življenje kot resnoba naloga, ploditev otroka pa izročanje te preodgovorne naloge. Ali čutiš dovolj moči v sebi? Si li toliko močan, da daš otroku ono, kar zahteva tvoje spo-

znanje in mišljenje? Ni mogoče, da bi ti bilo pošiljanje otrok v življenje brezpomembna reč; ni mogoče, da ne bi čutil na sebi težkega bremena odgovornosti, množič ljudstvo z otroci, ki niso sposobni za življenje. Vprašanje rodbine — velike ali male, vprašanje samoomejevanja, vzdržnosti in čistosti, vprašanje dela za otroke, se ti pojavi v povsem drugi luči...»*

* Nekateri podatki so posneti po članku »Droht eine Übervölkerung der Erde« v 1. številki »Koznosa« l. 1927.

Slovenija v argentinskem tisku.

Največji argentinski španski dnevnik »La Razon« je objavil dne 15. decembra 1926 članek o lepota Slovenije, ki ga je spisal argentinski generalni konzul v Beogradu g. Celso D. de Barrios. Članek je opremljen s štirimi ilustracijami, ki kažejo panoramo Bleda s postaje, kraljev dvorec »Suvobor« na Bledu, hotele ob jezeru in motiv iz parka.

Pisec pravi uvodoma, da so Slovenci delaven, inteligenten, gostoljuben in omikan narod, ki šteje zgolj 4% analfabetov. Njih ozemlje je križišče važnih železniških zvez, kar daje Sloveniji velik ekonomsko-trgovinski pomen. Sama dežela je tudi prirodno bogata, polna krasnih gozdov, čijih les je sloveč in bi izdelke lesne industrije lahko uvažala tudi Argentina.

Nato opisuje lepoto naše domovine z njenimi značilnimi posebnostmi (Alpe, Kras) in rekami, ki imajo veliko neizrabljenih vodnih sil. Izmed mest navaža Ljubljano kot važno trgovsko središče in Maribor s slovečo vinorodno okolico.

Posebej omenja pisec kopalnišča v Sloveniji in hvali zlasti Rogaško Slatino. Značilnost naše dežele se zde tudi Argentincu cerkve po slovenskih hribih in dolinah, ki pričajo o pobožnosti slovenskega ljudstva. Slovenska pokrajina je tako lepa in pestra, da trdi pisec o nji, da je »uno de los más bellos del continente europeo« (ena najlepših na evropskem kontinentu).

Posebej opisuje lepote Bleda in blejske okolice ter ugodnosti in udobnosti, ki se nudijo tujcu. Pisec opozarja svoje rojake-turiste na Slovenijo in jim priporoča, naj si je ne ogledajo samo skozi okna mednarodnih vlakov, temveč naj izstopijo in se seznanijo natančno s to lepo, a na tujem še

premalo znano deželo, ki jim lahko nudi tudi zadosten konfort.

Z zaščočenjem smo prebrali članek g. generalnega konzula, ki je pokazal, da je velik prijatelj naše ožje domovine. Veseli nas, da imamo tudi med Argentinci prijatelja Slovencev, zato pa smo s temi vrsticami posebej opozorili našo javnost na članek v »La Razonu«.

○ ○ ○

A. Aškerc in dr. P. Turner.

K članku, ki smo ga objavili pod zgorajnjim naslovom v 4. številki »Življenja in sveta«, nam pošilja dober znanec pokojnega dr. Turnerja g. A. Kosi, šolski ravnatelj v p. v Središču ob Dravi, sledeče vrstice:

»Ni bila bolezen dr. Turnerja vzrok, tudi ne smrt njegovega brata v Framu, da Aškerc ni šel na Pohorje, ampak je bila vzrok Aškercova čudna nprav (občutljivost, ali kakor jo sam imenuje: komodnost). S pokojnim dr. Turnerjem sem podpisani večkrat občeval in ga obiskoval tako na njegovem domu v Mariboru kakor tudi v Framu. Teden dni potem, ko je Aškerc kot gost dr. Turnerja zapustil Maribor, sem govoril na njegovem domu v Mariboru, o Aškercu in o načrtu za nameravano pesnitev »Pohorske cvetlice«. Dr. Turner mi je pravil o tem približno sledeče:

»Ne vem, ali so vsi pesniki taki čudaki ali pa je samo Aškerc tak. Poslušaj! Vse sva že bila pripravila s prof. Koprivnikom za izlet na Pohorje, in Aškerc, ki je bil moj gost, je bil tudi voljan, iti z nama. Pa je prišlo drugače. Na dan, ko bi morali odriniti, me je čakal že navsezgodaj Aškerc na verandi. Po kratkem pozdravu se zadere vame, rekoč: »Jaz se odpeljem s prvim vlakom nazaj v Ljubljano. Vzrok pa je ta, ker tukaj ne morem spat; vso

roč nisem zatisnil očesa, a če se ne naspim, sem popolnoma nesposoben za delo . . . » Prigovarjal sem mu zlepa, naj ostane, a zaman; vse ni nič pomagalo, Askere je ostal pri svojem sklepu in se odpe-

ljal. In ko je prišel pozneje prof. Koprivnik, že ni našel več mojega gosta Askere . . . »

Tako dr. Turner. Pozneje je bržkone zadeva »Pohorskih cvetlic« zaspala.

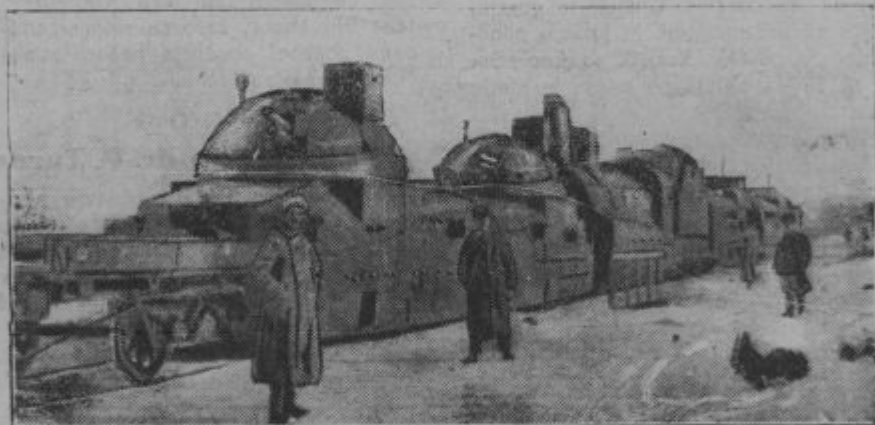
J. G.:

Od Čeljabinska do Krasnojarska na strehi železniškega voza.

Spomini južoslovenskega prostovoljca.

Kočakovska vojska se je v neredu umikala pred boljševiško armado. Prispela je čez Ural v notranjost Sibirije. Zlatoust in Jekaterinburg sta bila že v boljševiški oblasti. Grmenje topov se je slišalo tudi že v Čeljabinsku, kjer je takrat taboril »Dobrovoljski puk Srba, Hrvata i Slovenaca majora Blagotića«.

več dobila primerne prostora. Kaj nama je ostalo: splezala sva na streho nekega vagona sredi vlaka, kjer je že tičala kočija poveljnika našega polka majorja Pavkoviča in sva še bila vesela, da sva dobila tak nenavaden prostor. Kaj bi dal marsikak domačin za sedež na strehi?

Oklopni vlak »Orlik«.

Med prebivalstvom je nastala nepopisna zmeda. Hiše in posestva so likratí izgubila vso veljavo, cene živeža so šle od ure do ure kvišku. Vse je teklo na postajo, nadejajoč se, da se bo dalo pobegniti naprej na vzhod. Večina beguncev pa je morala ostati, zakaj vozov in lokomotiv je bilo malo. Naš polk je naložil pisarne, boljnike, internirance in vse svoje premoženje v dolg vlak in ga dobro zastraženega trudoma odpravil naprej na vzhod.

Med srečniki, ki so bili določeni za spremstvo vlaka, sva bila mimo treh drugih Slovencev tudi midva z Lojzutom L. Vsaj vozovi so bili tako natlačeni z živim in neživim blagom, da nisva

Bil je lep solnčen dan okrog 15. julija 1919. leta, ko smo se poslovili od vznemirjenega Čeljabinska. Ker noč ni bila hladna, sva sklenila, da prenočiva kar na strehi. Razpela sva si šotore nad kočijo ter se naslonila vsak v svojem kotu na kočijine mehke blazine. Od Urala sèm je donelo zamolklo topovsko bobnenje, vlak pa je brzel v mesečini čez nepregledno ravan, mimo brezovih gozdov in dozorevajočih žitnih polj. Za nami so ostali težki, a tudi lepi spomini, pred nami pa je ležal v meglah neznanega daljni vzhod, vstajali so upi in daleč, daleč nekje — domovina, ki smo se ji koprneč bližali, čeprav smo bežali v nasprotno smer od nje.

Nisva bila vajena malce preveč zračnega in nenavadnega ležišča. Že navsezgodaj naju je predranilo jutranje sonce in izvabilo s svojimi gorkimi žarki v sredino dolge strehe, kjer sva si pogrnila melke odeje in si zopet zravkala nekam zveržene ude, udajajoč se blagodejnim poljubom poletnega solnca.

Čez dan sva si tako skrbno izpopolnila nadstrešno stanovanje, da sva bila varna celo pred nevihto ali kako drugo nezgodo. Iz desk, ki sva si jih — po svobodnem običaju tistih dni — »izposodila« na neki postaji, sva izdelala postelje, pod njimi pa si razpela šotore, ki sva jih močno pritrdila k deskam na strehi. Prostora je bilo zadosti za oba, čeprav naju ne štejejo med pritlikavce. Naredila sva si tudi majhno lestvico, ki je nudila kolikor toliko pripravno pot z najine čudne trdnjave. Sicer pa se za vsako malenkost nisva marala napotiti k zemljanom pod nama. Tudi samovar sva bila nekeje iztaknila; sameval je med drugo šaro na strehi nekega voza v našem vlaku. Tako sva se lahko gostila najmanj trikrat na dan z gorkim čajem.

Vlak pa je hitel in sopihal in že smo se bližali Kurganu (240 km od Čeljabinska). Tik pred mestom nas je zatekla globoko v noči huda nevihta. Najina šotora sta kaj dobro prebila prvo preizkušnjo, ali veter je bil tako močan, da bi naju bil kmalu odnesel s šotori vred še višje kakor sva že bila. Boj s tem večnim »boljševikom« je bil trd; uprla sva se z nogami v deske, z rokami pa sva ležeč na hrbtu krepko držala konce šotorov. V tej legi sva vztrajala toliko časa, da je nevihta ponehala. Ta izkušnja je nekoliko poparila najino skavtstvo in že sva se hotela kakorkoli stisniti v kak kotichek v vozu. Ko pa je vstalo zjutraj nad nepreglednimi ravninami čisto, solnčno jutro, ki mu je sledil krasen dan, sva pozabila tegobe minule noči in se zopet udobno vzleknila po strehi.

Kurgan šteje kakih 50.000 prebivalcev, poslojpa razen državnih pa so večinoma lesena, kakor v vseh ruskih mestih. Na širokih ulicah je dostj blata, ob lepih dneh pa še več prahu. V mestu imajo popolno moško in žensko gimnazijo, pet ruskih cerkvâ in še mohamedansko mošejo povrh, poljski »kastjol« in protestantsko cerkev. Radi nebes tedaj niso baš v zadregi. Mesto leži ob reki Tobol, ki ma živahen promet s severom.

Kmalu je bil tudi Kurgan za nami. Po popolnoma ravni progi hitimo proti mestu Petropavlovsk, kjer biva razen Rusov tudi veliko Tatarov, ki slove po vsej Rusiji kot dobri trgovci. Mesto je enkrat večje od Kurgana. Sredi je krasen park, kjer se sprehaja zvečer ob zvokih dobrega orkestra pisana množica meščanov. V parku so točili tačas dobro črno pivo, kar nas je presenetilo, ker je bilo točenje alkoholnih pijač po vsej Rusiji takoj ob izbruhu vojne zabranjeno. Prepovedi pozneje tudi boljševiški režim ni hotel odpraviti. Vprašali smo in izvedeli, da je bila začasna vlada v Omsku, ki je takrat upravljala Sibirijo, bolj naklonjena žejnim grlom. Dovolila je vsaj točenje piva. V Petropavlovsku nismo več čutili, da je blizu fronta. Izjemne razmere so se poznale le v tem, da je bila postaja uprav natlačena z begunskimi in drugimi vlaki.

Z Lojzetom sva se bila že dodobra udomachila vrh strehe. Nemara se ta ali oni čitatelj čudi, da naju železniška uprava ni deložirala. Vzrok je kaj preprosto: Takrat so bili vsi zmedeni od strahu pred boljševiki. Na strehah številnih begunskih vlakov si videl vse polno manjšega pohištva in druge navlake, a tudi ljudje niso bili redki gostje, saj je bilo vreme izredno pripravno za tako potovanje. Sicer pa ni pretiła popotniku na strehi nobena nevarnost. Na sibirski progi namreč ni predorov, loki na mostovih pa so vsaj za par centimetrov višji od srednjevelikega pokonci stoječega popotnika.

Približali smo se glavnemu mestu Sibirije Omsku. Okolica je postajala vedno lepša; na obeh straneh proge si videl krasno obdelana žitna polja, parke z visokimi brezami in vile sredi vrtov, ki bi bile v ponos tudi marsikateremu mestu v Evropi. Z mosta, čez mogočno široko reko Irtyš, se nam je odpiral diven razgled na lepo, moderno, na neznatnem pobočju ležeče mesto, ki pa si ga žal nismo mogli ogledati, ker smo nevtvegoma nadaljevali vožnjo.

Obstali smo na progi v bližini postaje Kainsk, ker nismo mogli naprej zaradi množice vlakov, ki so stali pred nami in za nami. Pravkar je pridrvel po levem tiru (sibirski železnica je namreč dvotirna, blokirana in opremljena z vsemi modernimi napravami) brzovlak in ubil petletno deklico, hčerko našega prostovoljca, ki je imel pri sebi v vozu

ženo Rusinjo in še manjšo hčerko. Ubito deklico so umili, jo zavili v bel namizni prt, obsuli s poljskimi cveticami in položili v travo kraj proge. Mati je histerično jokala tik nje, čeprav jo je malo pred smrtjo še pretepevala. Zdaj jo je rešila smrt nadaljnjega trpljenja, mater pa skrbi in jeze.

Z Lojzetom sva bila še vedno vrh strehe in se solnčila kakor kuščarja. Opoldan in zvečer sva varila na tleh kraj proge kosilo in večerjo. Kuharjeve

dokaj veliko, so imeli osrednjo upravo poljski prostovoljci, ki jih je bilo takrat več kot 30.000 mož. Razen Poljakov je bilo ondi tudi veliko Čehov, ki pa so bivali zbog večje sigurnosti kar v železniških vozovih na postaji. S Poljaki so se slabo razumeli.

Naposled smo prehajali iz kultiviranih krajev za Novo Nikolajevskim v slavno sibirsko tajgo. Svet postaja hrbovit, neobdelan, nepregledni gozdovi se razprostirajo tja do daljnega obzorja.

Burjati, sibirsko pleme.

dolžnosti sem po navadi opravljal sam; Lojze je k večjemu pripravil drva, če je bil razpoložen, sicer pa je bil zmerom na razpolago z usti in želodcem. Podporočnik R., ki je imel svoje stanovanje na vrečah moke v sosednem vozu, naju je povabil včasih na požirek pristne ruske vodke, ki mu jo je preskrbel njegov rojak G. bogvekje in na kakšen način. Lojzetu so taki-le požirki očitno bolj tekli nego moj goljaz s cmoki. Če pa je bilo oboje skupaj, je bil bržčas najbolj zadovoljen.

Onstran mogočne, počasne reke Ob, ki po nji plovejo velike ladje in čez katero je razpet most s sedmimi orjaškimi loki, vidiš mesto Novo Nikolajevsk. Vsi tiri ogromne postaje so zasedeni z vlaki in vsi vlaki so prenapolnjeni z begunci, prostovoljci, Kolčakovci, s provijantom. V mestu, ki je

Zasajeni so večinoma s smreko, borovjem in s takozvano sibirsko cedro s košato krono. Revni ljudje zbirajo storže sirske cedre, ki imajo debela, užitna semena. Razpečavajo jih po vsej Rusiji v ogromnih količinah pod imenom »cedrovi oreški«. V postaji Tajgá se odcepi proti severu lokalna železnica, ki vodi v mesto Tomsk, kjer je sedež popolnega vseučilišča, edinega v vsej Sibiriji.

Skoraj mesec dni je trajala taka vožnja po neskončni sibirski ravnini. Stoprav sredi avgusta smo prispeli v Krasnojarsk ob veletoku Jeniseju. Krasnojarsk je eno najbogatejših mest v Sibiriji. Ima veliko gledališče in dolgo ulico povsem modernih stavb. Ob Jeniseju je zgrajeno veliko pristanišče, kjer se ustavljajo mogočne ladje s severa in juga. Mesto ima več gimnazij.

Na ženski gimnaziji je ravnatelj Slovenec Logar, ki živi že več kot 30 let v Rusiji. (Naj ob tej priliki omenim, da sem se v Kyštymskem zavodu na Uralu seznanil z mladim ruskim inženjerjem, ki se je pisal Strmšek. Ker je mislil, da sem Slovak. — služil sem kot prostovoljec v češkoslov. legiji. — mi je pričel s ponosom pripovedovati, da je tudi on Slovak. V dokaz mi je pomolil krstni list svojega starega očeta. Na njegovo in moje veliko presenečenje sem dognal iz krstnega lista, ki je bil pisan še v staroslovenskem jeziku, da je bil njegov oče — Slovenec iz Belokrajine. Povedal sem mu, da sem tudi jaz Slovenec. Živahno se je zanimal za očetnjavo svojih prednikov. Pripovedoval sem mu o Belokrajini, o Župančiču, o Slovencih itd. Kakor da bi vzplamtel, je postal navdušen Slovenec. Ganilo ga je do solz, ko sem mu napisal v spominsko knjigo in nato prebral neki verz njegovega rojaka Otona Župančiča. Dejal je, da bo po vojni obiskal Belokrajino.) Prebivalstvo Krasnojarska še ni očitovalo skrbi za bodočnost. Bili so lepi večeri in v divnem mestnem parku je igrala godba 1. češkoslovaškega prostovoljskega polka. Prav ob našem prihodu v Krasnojarsk so priredili češki Sokoli prostovoljci skupno z ruskimi Sokoli in Soko-

licami v gledališču sokolsko akademijo. Posebno pozornost je vzbudila četvorica ruskih Sokolic z električno razsvetljenimi kiji, ki so bleščali v popolni temi. Drugi dan je bil obhod po mestu z lepimi alegoričnimi skupinami, prikazujočimi motive iz češke in ruske zgodovine. Bila je tudi veselica s telovadbo na prostem. Zdelo se nam je, da smo zopet v domovini, na naših sokolskih prireditvah. A bilo je daleč v Sibiriji, v milovidnem Krasnojarsku. Kje si še bila, domovina?!

Nekaj dni za njimi je prispel iz Čeljabinska v Krasnojarsk tudi naš polk. V Čeljabinsku je imel boje z boljševiki. Ubitih in vjetih je bilo 20 naših oficirjev in vojakov, med drugimi tudi poveljnik 3. bataljona kapitan Simonič. Slovenska četa ni imela izgub.

Za nadaljno pot sva si poiskala s prijateljem Lojzetom kotiček v železniškem vozu, kjer je potovalo več drugih Slovencev. Bili smo globoko v Sibiriji in noči so postajale mrzle. Zdelo se nama je tudi, da je 2064 verst (1 versta = 1080 m) zračne vožnje od Čeljabinska do Krasnojarska dovolj za »prostozačen« izlet po Sibiriji, »deželi bodočnosti«, kakor jo imenuje njen odlični poznavalec Fritjof Nansen,

Naša naslovna slika.

V času, ko je vlada princa Karnevala dosegla višek, ko v velikih mestih tekmujejo med sabo razkošne maskerade, prinašamo sliko male, srčkane maske, ki smo jo posneli v fotografskem ateljeju «Viktor» v Ljubljani. Slika diha vso poezijo nežne mladosti in vedrega veselja. Naj bi naši mali neznaniki in tisočem njenih vrstnic, ki bodo videle to sliko, sijala vse življenje vedra, nemaskirana življenjska sreča!

Veliki pomen žvepla v človeškem telesu.

V človeškem telesu se nahajajo tudi razne rudninske snovi, med njimi žveplo, železo, apno itd. Kdor ima premalo železa v krvi, boleha za bledico ali slabokrvnostjo; komur primanjkuje apna, se mu omeščajo kosti; otroci, ki nimajo v sebi dovolj fosforja, dobe takozvano angleško bolezen; če ti ni jod v redu, se ti nabreknejo vratne žleze in zbolíš za goščo ali krofom; nekateri trde, da gre celo nastanek jetike na rovaš pomanjkanju silicija v telesu. V nemškem medicinskem

listu „Munch. Mediz. Wochenschrift« je napisal dr. Goumme prav zanimive reči o pomenu žvepla v človeku. Po njegovih raziskavah je obolenje za rakom v tesni zvezi s pomanjkanjem žvepla. Rak je ena izmed bolezní, ki jih povročajo motnje v izmenjavi snovi; rak se lahko razvije le tedaj, če so te motnje v zvezi z žveplom. Dognalo se je, da oni, ki imajo raka, izločujejo preveč žvepla in s tem njegovo neobhodno potrebno količino v telesu še bolj zmanjšajo. — Pa kje neki imamo žveplo v sebi — bo vprašal čitatelj. Predvsem v zgornji plasti kože, v lasih in v nohtih. Če imajo ženske bolezen na lasih ali na koži, jim zdravniki predpišejo kako žvepleno mažo. Nekaj žvepla je tudi v mišičevju in v krvi. Celotna količina žvepla v telesu je komaj taka, da bi jo dal pod nohet, ali še taka ne; kakor hitro pa se ta drobtinica žvepla zmanjša, že občuti vse telo težko obolenje, ki mu — če je zastarano — zdravniki ne vedo pomoči. To so deželi človeškega telesa. Zmanjšanje žvepla povzročajo razne okoliščine, zlasti pa enostranska prehrana.

J.:

Kako zalivaš sobnim rastlinam.

Voda je neobhodno potrebna za prehrano rastline. Korenine srkajo le v vodi raztopljene rudninske snovi. Toda preobilna, zlasti zastajajoča mokrota škoduje, ker iztisne zrak iz zemlje, ki se tako pokvari in skisa. Zrak in toplota ne prideta do korenin. S preobilnim zamakanjem izperemo iz zemlje tudi mnogo hranilnih snovi, ki bi jih sicer použila rastlina.

Zemlja naj bo vlažna, ne pa močvirna; če jo vzameš med prste, naj se lepo drobi v grudice. Vrhnja plast lončne prsti se v topli sobi bolj izsuši kakor spodnja. Preden znova zaliješ, se torej prepričaj s prstom, je li zemlja zares že presušena tudi od znotraj, 2 — 4 cm globoko pod vrhno plastjo. Lahko si pomagaš s ključem. Potrkaj z njim zunaj ob steno lonca. Če lonec doni s praznim, jasnim zvokom, je zemlja izsušena, zamolkel glas pa je znamenje, da je zemlja še vlažna.

Rastlinam, ki v toplem in zračnem prostoru živahno rastejo, je treba bolj zalivati, kakor pa rastlinam, ki počivajo v hladni sobi. Zdrave in bujne rastline porabijo več vlage nego bolehe in slabotne. Tudi ravnokar presajene rastline, ki se še niso dobro uredile, potrebujejo manj vode.

Sočnate rastline z mesnatimi listi, kakor n. pr. kakteje in agave, moramo zamakati prav previdno, zlasti tedaj, ko počivajo. V hladnem prostoru lahko 4 do 6 tednov ostanejo nezalite.

Obilo mokrote prenesejo le močvirske rastline, n. pr. kala, isolepis, cyperrus in pa hijacinte, ki jih silimo. Toda tudi pri teh rastlinah ni vselej dobro, če stoji v podstavnicu voda, ki zapira odcejalno luknjo.

Kmalu po zalivanju preglej podstavnicu in izlij vodo, ki se je v njih nabrala! Izjemoma smeš pustiti vodo v podstavnicah pri rastlinah, ki imajo krepko razvite in preprežene korenine ter močno rastejo, če pripeka nanje solnce in vročina.

Že pri saditvi moraš skrbeti za dobro drenažo (odvodno napravo v loncu), da nepotrebna voda odteče skozi odcejalno luknjo na dnu. Ne pozabi torej nikoli položiti nad to odvajalno odprtino eno ali več manjših črečin ali primernih kamenčkov.

»Zmerno zalivati«, da je zemlja le »zmerno vlažna« ne pomeni, da mo-

ramo rastline skopo, prav malo in zato večkrat zalivati. Zlasti je glede tega paziti pri rastlinah, ki jih prezimujemo. Trajnozelene rastline, n. pr. acaleje, erike, lovor mirta in druge hočejo imeti pravilno »zmerno vlago«. Pozimi moraš postaviti te rastline v hladno sobo (1—8° R), torej najbolj v nezakurjeno sobo, ki jo primerno šegreješ, kadar je premrzla, na ta način, da odpreš vrata sosedne sobe, kjer se kuri. Pri razmeroma nizki temperaturi ni težko ohraniti rastlinam pravilno vlago. Kadar je treba, zamoči rastlino prav pošteno, toda pusti jo v miru, če ne potrebuje zalivanja. V tako hladnem prostoru je treba šele čez dober teden, čez dva tedna ali pa še kasneje znova zaliti. V hladnem prostoru se iz listov malo vode izpari in rastline tudi ne rastejo; ne porabijo torej mnogo vode.

Ako se gruda v loncu tako izsuši, da se z navadnim zalivanjem ne da premočiti, postavi lonec za pol ure v vodo. Rastlinam, ki so radi pomanjkajna vlage začele veneti, moraš najprej ponovno poskropiti listje ter poganjke in šele nato jim namočiš korenine.

Često se primeri, da imajo grudo izsušeno: lovor, evonimus, acaleja, rododendron, erika itd. in vse rastlinske vrste, vsajene v vresnico, barsko prst ali listovko. Listje porumeni in odpade. Zanesljivo znamenje prevelike suše je pri lovorju, avkubi, rododendronu in acaleji tole: ako se list, ki ga upogneš, nič več ne prekrhne (prelomi), ampak se dá uvijati, tedaj je rastlina že tako osušena, da bo kasneje nekaj listja odpadlo. Ako se pa upognjen list prekrhne, se ni bati škode.

Za zalivanje je najboljša mehka voda (deževnica). Ako natočiš vodo iz vodovoda, jo pusti nekaj časa, vsaj čez noč, na zraku. Voda za zalivanje naj bo prestana in ne hladnejša od sobnega zraka. Seveda škoduje tudi pretopla voda. Ne zalivaj od solnca segretih loncev za mrzlo studenčnico!

V vročih opoldanskih urah utegne biti zalivanje naravnost škodljivo. Zalivaj raje zjutraj ali zvečer; živahno rastočim rastlinam, ki stoje na suhem zraku v majhnih loncih, pa zaliješ zjutraj in zvečer. Ob hladnem vremenu je boljše, da zalivaš v dopoldanskih urah.

Rastline večinoma hočejo imeti okrog sebe vlažno ozračje ter jim zato jako ugaja, če jim ob toplih, solčnih dneh pogostoma (vsako dopoldne) orosiš listje s čisto, mlačno vodo. Prav drobno razpršena rosa se na listih bolje in dalje časa drži nego vslike kapljice, kakor jih škropi navadna škropilnica. Vsak sobni vrtnar naj si preskrbi pripraven razpršilnik ali pa rosilko, kakršno imajo dame. Takšna rosilka ni draga, prši pa iz vrstno; s primernim zamaškom jo lahko pritrdiš v vrat vsake steklenice, ki pa naj ne bo preozka. Istemu namenu lahko služi tudi navadna krtača za obleko. Krtačo pomočiš v vodo in z roko potegneš po vrhu ščetin, ki mečejo vodo v fino razpršenih kapljicah.

V zakurjeni sobi imamo pozimi navadno zelo suh zrak. Ni čudno, da se potem na zelenih sobnih rastlinah razpasejo razni zajedalci (zlasti uši in trips), ki se najbolje počutijo v su-

hem zraku. Marsikatero, sicer ne baš izbirčno rastline pozimi samo zato ne uspevajo, ker jim je prevroče, presuho v zakurjeni sobi. Umetna rosa je zanje pravi blagoslov, ki jih vidno pokrepča.

To velja še prav posebno za rastline, kupljene pri vrtnarju, ki so navajene na vlažno-toplo ozračje zaprtega rastlinjaka. Sploh pa je najbolje, da si občutljivejše sobne rastline nabaviš šele spomladi in poleti, ko so tudi naše sobe svetlejše in zračnejše ter zrak v njih ni presuh.

In še nekaj ne smeš pozabiti. Vrhnja plast prsti v loncu se po zalivanju rada zbije in zaskorji, zlasti ilovnata zemlja. Kakor je treba rastline zunaj na vrtu marljivo okopavati, tako moraš tudi lončnim rastlinam *prst večkrat prerahljati* (z lesenim klincem ali treščico). Pazi, da ne raniš korenin! Najmanjši plevel takoj odstrani! Zrahljaj prst pred zalivanjem!

Ali je sneg koristen?

To vprašanje ne beli nikomur glave, vendar pa je veliko zanimivejše nego se zdi na prvi pogled. Sedaj, ko polagoma zapuščamo dobo snega in leda in jadramo pomladi naproti, bodo najbrže tudi oni, ki ne marajo snega, lažje verjeli, da je pravzaprav potreben in koristen. W. Naegler nam pripoveduje v februarškem «Kozmosu» med drugim sledeče:

Kadar pokrije sneg zemeljska tla in ogrne nasade in setve z belo odejo, sta kmet in vrtnar vesela, ker vesta, da so nasadi varni pred mrazom. In zares ga ni boljšega zaščitnega sredstva za prezimujoče koristne rastline, kakor je sneg, ki prepreči nadaljnje ohlajevanje tal in ohrani vso toploto, ki bi se sicer izgubila v ozračje, setvam in nasadam. To vedo kmetje po stoletnih izkušnjah. Tam, kjer je sneg iz tega ali onega vzroka skopnel, setve pozebejo, medtem ko kažejo pod sneženo odejo bujno kal in rast. Pri nas se nekatere občutljivejše rastline (smoke, lovorika in pod.) obdajo čez zimo s koruznim ali kakim drugačnim ščitom, v severnejših krajih pa morajo na ta način zavijati tudi trte, marelice in druga občutljiva drevesa. Če jih pokrije debel sneg, so popolnoma na varnem in bodo izvrstno prezimila.

V najsevernejših deželah našega sveta je prihod snežene dobe prava blaginja za prebivalstvo. Če ne bi bilo snega, bi bilo ondotno ljudstvo obsojeno k poginu. V severni Kanadi leži sneg 6 mesecev, a prav njemu gre hvála, da se vsi sadeži razvijajo in dozore v teku 3 mesecev, ko imajo v teh pokrajinah gorko solčno dobo. Severni jeleni bi poginili, če ne bi pozimi kličle pod snežno odejo rastline, ki jih jeleni mulijo in se na ta način prehranjujejo skozi dolgo zimo. V deželah večnega ledu so našli raziskovalci globoko pod snegom nekatere cvetoče rastline, ki se drže južnejšega podnebja in ki sicer cveto le v poletnem času.

Sneg koristi poljedelstvu tudi tako, da ne pusti mraza pregloboko v zemljo. Če zmrzuje tudi sneg, se vendar tla obranijo, ker talna toplota greje spodnjo plast snega in na ta način prepreči nadaljnje zmrzavanje.

V nemških deželah je znan pregovor: «Schnee ist des armen Mannes Dünger». (Sneg je revnemu kmetiču gnoj.) Znanstvena raziskovanja so to potrdila. Dognalo se je, da ima sneg več amonijaka nego na pr. deževnica. Ker ima lastnost, da rad in naglo absorbira (vsrkava), čisti zrak in njegove nečiste snovi dovaja prsti kot gnoj.

Če raztopimo najčistejši sneg, ki smo ga nabrali v zajamčeno snažni posodi in ki je ležal ondi zgolj nekaj ur, zasledimo v raztopljeni vodi okus po tujih snoveh; teh je tem več, čim bližje so mesta ali industrijski kraji. Znatne so tudi količine prahu, ki jih spravi sneg iz ozračja na tla. V mestih, kjer je veliko tovarn, se lahko vsak z lastnim nosom in pljuči prepriča, da je zrak najčistejši neposredno po snežnem metežu. V mestu Hagenu na Vestfalskem so našli v snegu 768 stotink premoga, ki so ga tovarne v obliki dima izpuhale v zrak. V Londonu so našli v litru raztopljenega snega 5 gramov neizgorelega premoga. Te številke pričajo, kaka nesnaga se zbira v ozračju velikih mest; tu so mimo premoga tudi

pare žveplene kisline, amonijaka in drugih snovi. Če sneg pritegne te snovi na zemeljska tla, je sigurno, da dobe rastline na ta način več hranilnih snovi. Sneg pa tudi prepreči izhlapevanje rastlinskih snovi.

Še ene zasluge ne pozabimo: sneg najbolj prekvasi zemljo z vodo. Izmed vseh padavin, ki jih dobi prst v teku leta, daje sneg najmanj 75 odstotkov, poletje pa največ 7—8%. Tako skrbi sneg v obilni meri, da postaja zemlja pripravnejša za setev in rodovitna mati rastlin in s tem vseh živih bitij. Zima, ki ima malo snega, se najbolj občuti v poletju, zato ne pravi zaman ljudski pregovor: «Veliko snega, dobro poletje.»

Anekdote o Baji (N. Pašiću).

Oprezni Baja.

Bilo je ljeto, pa je Pašić nosio slamni šešir i išao preko Terazija, a vjetar duvao.

Odjednom poletje Pašiću šešir, a jedan šegrp potrči, uhvati ga in ponese Pašiću.

— Izvolite, gospodine, — reče mu šegrp.

— A ovaj... jel' to moj? — upita ga Pašić.

Baja o eksploziji u Bitolju.

Načelnik ministarstva vanjskih poslova Miroslav Janković dolazi Pašiću i saopći mu:

— Gospodine predsjedniče, netom stiže vijest, da se u Bitolju dogodila užasna nesreća. Tamo se upalila municija... Eksplozija je užasna... šteta ogromna, a žrtava ima mnogo.

— E, ovaj... znaš... nije dobro... nego ovaj... znaš... naredite, da narod bega od eksplozije daleko... pa ćemo posle videti, tko je poginuo... ovaj... pa da se mu pomogne... — odgovori Baja.

Pašić o poplavi.

Kad se ono izlila Lepenica: napravila velike štete u Kragujevcu, došao k Pašiću pokojni Sreten Kojić te mu prvi saopćio o poplavi.

— Ovaj... onaj... jest... ali to će da bidne samo nekoliko dana, pa će voda da prestane... Samo nemoj ti da

ideš tamo... a mi ćemo da damo pomoć za one, koji se nisu utopili.

Pašić i zubar.

Zabolio Pašića zub i prilično ga namučio. Pozvao on lekara pa mu rekao: »Ovaj, znaš, mnogo me boli neki zub... pa ako može da bidne da ne boli, ajde ti izvadi taj zub... Ali ovaj, ako boli, neka, ovaj, ostane...«

Pašić i kulturno polje.

Svetozar Tomić, profesor i bivši inspektor ministarstva prosvjete za Kosovsku oblast došao je u Beograd. Pod Kalimegdanom dodje mu u susret Nikola Pašić. Tomić mu se pokloni i pored partijskih stvari pripovijeda i o kulturno-nacionalnim prilikama na Kosovu, pa mu, izmedju ostalog, kaže:

— Gospodine predsjedniče, molim vas, da založite svoj visoki autoritet, da se ovome kraju na kulturnom polju pokloni više pažnje.

Pašić ga upita:

— A, ovaj... molit ću... je li to kulturno polje veće od Kosovskoga?

Vladimir Kapus:

Lov na lisice v mesečni noči.

Slika iz gorenjske prirode.

»Nocoj je pa en lep večer,
en lep večer, ena zauber noč.«

Tako se pričenja znana narodna popevka, ki prijetno odmeva ob lepih večerih po naših vaseh. Kdor je kedaj občutil tak večer, bo rad priznal, da mu je bilo kaj težko iti k počitku.

Tudi nocoj je taka noč. Vse pokriva debela snežna odeja, nad njo pa se lije mehka bleda mesečina, ki daje pokrajini bajno čaroben blesk. Kdo bi šel nocoj k počitku? No, v zapeček naj zlezejo ob takih nočeh starci, toda kam naj kreneš ti, ki si mlad in boder? Vabljiva je predpustna veselica, kjer od večera do jutra rajajo, vabljiva pa je tudi priroda, ki nudi le malo tako lepih noči kot je nocojšnja. Spomniš se: zdaj je najprimernejši čas čakanja lisic, ki jim v poznojesenskih in prvih zimskih dneh nisi mogel priti do živega. Če je bil sneg, pa navadno ni bilo lune; ko je sijalo fantovsko solnce, ni bilo snega; nocoj imaš oboje. Lisica prihaja redno skozi več noči k vadi in odtrga kos na polju zakopanega in primrzlega muca, čigar kosmata duša dela pokoro v kazenskem oddelku večnih lovišč.

Lovec obuje klobučevinaste škornje, obleče debelo volneno jopo, vrže čez ramo jarčev kožuh, na glavo pa povezne toplo polhovko.

Vabljivo brni harmonika, zadovoljno godrnja bas in pretresljivo cvili klarinet

na vasi. Vse to pa ga ne moti in ne izvabi v vaško gostilno, kjer so že pričeli rajati; veselo gre naprej po trdi, zglaženi cesti. Sredi polja jo zavije na staro, nekoliko izvoženo pot, ki ga popelje k lisičji vadi. Sneg je zamrznjen in se nič ne vdira. Stopi h klopici v senci starih košatih hrastov, kjer so že njegovi predniki prebedeli marsikako lepo, zimsko mesečno noč.

Lovec čaka.

Glej, ondile stare lisičje sledi, uvrščene kakor debele jagode na velikem hišnem molku in vmes med njimi odtise zajčjih skokov. Zavije se v kožuh, potegne kučmo čez ušesa, sede, si pogrne debelo konjsko odejo in položi nanjo dvocevko. Nato poizkuša, kako bo brez ropota dvignil puško in pomeril, če pride kosmata ponočnjakinja večerjat. Kakih 30 korakov pred njim je sneg razkopan in umazan od zmrzle prsti; na tem mestu počiva grešni maček, ki so ga odkopale lisice. Čeprav je okoli sibirski mraz, ni dobro odetemu lovcu prav nič mrzlo; dejal bi, da se počuti prijetno kot redkokdaj.

Naokrog je vse tiho, nič se ne gane; šele zdaj lahko lovec občuduje in uživa čar zimske noči: Med čredo mežikajočih zvezdic mirno plava kraljica noči — luna — in obseva pokrajino. Tako svetlo je, da se vidijo v čarobni razsvetljavi ostri obrisi v nebo kipečih go-

râ, na njih pa temne, vijoličasto modrikaste sence počivajočih gozdov. Na ravnici pred lovцем se iskre milijoni snežnih kristalov.

Z vasi se sliši zdaj pa zdaj vrisk in petje veselih predpusnih ponočnjakov, pomešano z lajanjem vaških kužonov, ki neprestano bevskaajo; jeze se najbrž na luno. Zunaj pa je vse mirno in le tedaj, ko zadih zimska noč in šine njen rezki dih mimo lovčevih lic, zapleše po snegu odpadlo listje. Na hrastu zašeleste včasih usnjati listi, ki se obupno stiskajo h drobnim hrastovim vejam in dajejo sicer prelestni zimski sliki nekam pust izraz.

Zdajci se oglasi lahko prsketanje. Lovec napne ušesa in zre pozorno pred sebe. Kakih 20 korakov pred njim skače liki škrateleček majhen možiček; ko prištorklja na svetlejši prostor, se izpremeni v dolgouhega zajca. Že je lovec

dvignil puško in skušal pomeriti, vendar pa ni sprožil, zakaj malega ponočnjaka varuje lovski zakon. Tedajci priskoči še drugi in jame objemati prvega s svojimi kosmatimi šapami. Idila tihe zimske noči, nedolžne burleske v mesečini...

Kljub temu, da je vse pod snegom, že čutijo gozdni prebivalci, da se letni čas obrača in da ne bo dolgo, ko napočijo najlepši dnevi — pomlad. V žilah divjačine je že zaplala ljubezen. Čas rasti je blizu, veliki čas v prirodi.

Oglase se rahli koraki, Morda je pozren popotnik, ki tudi uživa čar zimske noči, pa se mu nič kaj ne mudi v toplo posteljo. Zajca se zopet postavitva kot možička, prisluškujeta nekaj časa, na to pa jo urnih korakov odkurita v mlečno-belo noč...

Spet je vse tiho; tudi iz vasi ni več slišati vpitja. Prijeten spanec opaja lovčovo čelo; voljno se nagne glava na hrastovo deblo. Sladka dremavica. Nenadno močan krik. Vzdrami se. Zmedeno zre okrog sebe; prvi hip se mu vidi, da je doma v gorki sobici. Odkod ta glas? Ni razločil, ali je zavekal ubogi zajček, ki je postal plen nočne roparice, ali pa je zaječala lisica sama v pre malo ljubeznivem objemu nadležnega čestilca — lisjaka. Mrazilo ga je po životu. Palec na nogi mu je kar otrpnil; treba ga je razgibati v širokem škornju. Glej, mesečina je nekoliko obledela in nebo se je lahko zamrežilo; tudi par oblakov se bliža luni, ki stoji skoraj navpično nad poznim zalezovalcem.

Spomni se in skuša vzeti uro iz žepa, toda roke so mu premrle od mraza. Že mu postaja pusto in si želi postelje. Tedaj pa udari kladivo v cerkvenem stolpu in oznani pozno uro; štirikrat na mali in dvakrat na veliki zvon. Dokaj dolgo je dremal.

Lisica prihaja.

Izza roba kraj gozda se priplazi senca; počasi se vleče v smeri proti samevajoči smreki in utone v njen temnejši senci. Lovec se zgane; brž se pomiri in nestržno čaka. Prav tisti hip pa se oglasi iz daljave žvenketanje kruguljčkov. Vedno bližje prihaja in že se sliši copotanje konjskih kopit in žvižg okovanih krivin. Kakor je prišlo, tako ponehava in umolkne v brezbrežnem prostoru zimske noči. Od smreke, kamor so venomer uprte lovčeve oči, ne pride niti najrahljši šumot. Skoraj ni mogoče, da bi bila žival izstopila; kljub temu, da je bila luna nekaj trenutkov zasenčena, bi bil moral vendar lovec opaziti gibanje na snegu. Luna je zopet čista in v najčistejšem obsevu opazi slednjč dolgorepo kosmatinko, ki voha okoli sebe, kakor da bi bila zrasla iz snega.

Nič ne ugiba in ne odlašaja; nameri puško in sproži. Pok in oddaljen odmev v noči. Zvitorepka je zadeta; leži v snegu in se ne gane več.

Domov.

Tudi lovec je človek, ki je srečen, če lahko deli svojo srečo s kom drugim. In kam naj grene drugam kot h dekletu na vas, ki se bržčas huduje, ker jo ni peljal na veselico. Od nekod daleč čiši po pomladi; prvi rahel vonj, jedva zaznaten, ki ga razume samo srce. Ljubez se prebujajo, mlada kri polji v žilah. Tam za vasjo je njena hiša, tja se napoti. Vzame lestvico, ki je prislunjena za skednjem — molčečo lestvico, ki noče razodeti svojih skrivnosti. V vrtu, kjer je v poletnih nočeh vse dehtelo, kjer je cvelo nešteto zalih cvetic, zdaj pa je vse tiho kakor na pokopališču, prisloni lestvo na zid in zleze na okno ter lahno potrka. Počasi se odpre okno, prikaže se ona, ki je dolgo bdela in ga čakala. Romeo in Julija se spogledata; ona vsa v mesečini, napol še v sanjah. In ji pokaže v opravičilo lisico, dober plen gorenjskega fanta lovca. Ljubek nasmeh in rahel stisk roke mu je plačilo. Zima

je ledena in okence se kmalu zapre. Zadnje nočne ure hite čez polja, ponočnjaki se razhajajo po vasi.

In fant-lovec hiti domov. V mesečini se mu smehlja draga očetovska hiša.

ŽENŠKE ZADEVE

A. K.:

Usnje in najnovejša moda.

Luksuzno usnje.

Ali ste čitali kaj o stari Kordovi? V srednjem veku je bilo pravo pravcato velemesto, nasičeno z lepoto in razkošjem. Marmornate palače z nebrojnim stebrovjem, krasna kopališča in drugi ostanki pričajo še dandanes o izredno nežnem okusu starih Mavrov. Srečna lega ob bregovih Guadalquivirja ter pridnost in talent arabskega plemena so dvignili Kordovo na zavidljivo stališče prvega trgovinskega mesta in obrtno-industrijskega središča.

Med kordovskimi izdelki je posebno slovelo luksuzno usnje. Iz njega so izdelovali sijajne umetniške izdelke. Mavri so ljubili blesk in sijaj; toda njihovo z zlatom in srebrom obloženo, z arabeskami in okraski porisano usnje bi navdušilo še danes najbolj razvajočo damo. Kordovski izdelki so se hitro razširili po Evropi. Našli so povsod veliko vnetih posnemalec, ki pa so bili daleč zadaj s svojimi vzorci. Z

Mavri je izginila iz Evrope tudi mavriška usnjata umetelnost.

Sedanja moda je usnju zopet naklonjena, in sicer v taki meri, da ni bila še nikdar tako. Od pete do temena je že vse usnjato. Še več zahtevajo dame; vse se mora lepo ujemati, torbica in čeveljček morata pristojati k pasu. Usnjariji, delajte, pa po okusu! Vsak proizvajalec danes ve, da mora celo vsakdanje predmete izdelati lično in okusno, pa tudi trpežno, seveda. Še bolj velja to o luksuznih izdelkih. Usnjariji so lahko zadovoljni, zakaj dolgoletni trud ni bil brez sadu. Moda je priznala živahno barvane imitacije krokodila z vtisnjenimi motivi in še originalnejše izdelke iz kačjih in kuščarjevih kož, kjer bleščeče naravne barve zopet oživé.

Z njimi je oživela pozabljena umetnost stare Kordove. V zadnjih šestdesetih dneh se je izdelovanje finega usnja — kakor piše »American Shoemaking« — bolj razvilo in več napredovalo, kakor poprej v šestdesetih letih. Še nikdar v zgodovini usnja ni bilo tako krasnih proizvodov, kakor jih imamo dandanes. Pa nikar ne mi-

slimo, da je to lehak, preprost posel. Treba je veliko znanja, pravega umetniškega okusa in kemične sposobnosti. Kako naj opišemo lepo rdečo barvo črešnje ali polnočno modrino, ki v zlatu in srebru ali bakru še sijajneje zaživi v svoji prelestni krasoti? Barvnim in kovinskim efektom pa se pridruži še z rožami in zvezdami umetniško vtisnjeno lice. Ali more biti še kaj bolj srčkanega za čevlje? In še več! Najkrasnejše lakasto usnje — fosforizujuče usnje, ki se spreminja po luči v vseh odsevih, od vijoličastega, modrega, zelenešca; zares pravo živo usnje — opal na posled. To usnje pa se lahko izboljša z vtiski, da se barve lomijo in prelivajo kakor v demantu. Kaj naj rečemo o novem biserničnem usnju? O njem bi mogli le še sanjati. In vendar ga imamo. Popolnoma je podobno čudoviti notranjosti bisernice. Samo kdor ga je videl, ga lahko primerno oceni. Zamislite si luksuzno usnje mladega krokodila z vdelanimi srebrnimi in zlatimi nitkami! Ali se morete še čuditi, da so čevljički danes lepši kakor so bili kdaj prej; da je usnje zavzelo svoje mesto in izpodrinilo vse konkurenčne nadomestke, celo tekstilne izdelke?

Usnjarstvo se je popolnoma preporodilo. Fino usnje se ceni kakor svila in še bolj; izdelovanje tega usnja pa zahteva — kakor smo že rekli — veliko znanja in okusa. Nepoučen človek ima predsodke o usnjarni. Zdi se mu, da jo najbolje označuje smrad, ki prihaja od živalskih kož. Toda to je le ena izmed kemičnih stopenj, skozi katere morajo iti kože, da se pretvorijo v divne izdelke, ki tekmujejo z vsemi drugimi nežnimi tvarinami. Usnjarstvo se vrača k stari Kordovi — postaja umetniška obrt prve vrste.

In kdo ga povzdiguje?

Največja čarovnica sveta; lepa žena. Nenasitna v olepšavanju lepega. Nikdar zadovoljna v modi. Žena, ki obremenjuje svetovni budžet na najvišje milijarde, proti katerim so izdatki za bolnice in kulturo le neznatne vsotice . . .

Moda ugonablja tudi orjaške kače.

Moda je v Indiji, pa tudi v Afriki in Ameriki, oživila novo industrijo. Že več let je za luksuzne predmete — damsko obutev, torbice, denarnice in drugo — zelo priljubljeno usnje iz krokodilske kože in iz kož drugih plazil-

cev. Prav razširjena je tudi imitacija. Zanj uporabljajo v prvi vrsti ovčje in kozje usnje, ki ga primerno vtisnejo in navadno živo pobarvajo. Imitacija se težko razloči od pravega reptilnega usnja. Iz ene krokodilove kože se dá napraviti največ en par čevljev; ostali kosi so preslabi za obutev.

Ker pa je prihajalo na trg znatno manj kož kot je bilo povpraševanja, so se nekateri lotili reje plazilcev. Farmarji, ki goje v Ameriki kuščarje, pa jih pobijajo preveč mlade, samo da več zaslužijo. Tako prihaja na trg veliko nedoraslih kož, za katere izkupijo komaj četrtrinko cene, ki jo ima koža. Na farmah pa goje menda le kuščarje, ki so pa dolgi do 5 m — in krokodile; prenevarno bi bilo imeti preveč opravka z mogočnimi, do 10 m dolgimi in kakor drevesa debelimi kačami. Nekateri tropske kače so strupene; najlepše so najnevarnejše. V Indiji prirejajo domačini velike love na kače, ker dobe za kože lep denar — za colo 55 centov. Tako bo moda pripomogla, da se bodo iztrebile orjaške kače. Pokrajine na toplem vzhodu bodo postale radi tega bolj varne.

Pred vojno so vse kože izvažali sirove; med vojno in v povojnih letih pa strojijo v Indiji vse kože kač in kuščarjev doma ter upajo, da bodo mogli s svojimi izdelki zadovoljiti ves konzum.

Nojeve kože.

Avstralija je v sedmih mesecih lanskega leta izvozila 15.809 funtov (nad 7000 kg) nojevih kož. Glavni kupci so Anglija, Danska in Amerika, kjer predelajo kože v fino pa trpežno usnje za listnice, za vezavo knjig pa tudi za damske čevljičke.

Dobte in slabe strani kromovega usnja.

Primitivno strojenje s čreslom je poznal že pračlovek. Kako se je naprej strojarstvo razvijalo in napredovalo, nam ni znano, vemo pa iz izkopin, da so Egiptčani par tisočletij pred Kristusom izdelovali že jako fino in trpežno usnje, strojeno z različnim čreslom. Večji preobrat v strojarstvu je prineslo leto 1883. ko se je Schultz v Ameriki posrečilo strojenje s kromom. Na ta način strojeni mehki ševro in boks za zgoornje čele čevljev sta v prav kratkem času skoraj popolnoma izpodrinila vegetabilno usnje.

Kromovo usnje je zelo lahko; specifična teža je največ 0,8, dočim ima s česlom strojeno usnje specifično težo do 12. Zaradi tega se kromovo usnje prodaja na mero, le redko po teži. S kromom dobro strojeno usnje je mehko in voljno, pa trdnejše kot vegetabilno in obutev ohrani delj čača formo. Tako usnje je dober prevodnik toplote; zato so čevlji iz boksa pozimi mrzli, prepuščajo tudi vodo, poleti pa so prevroči. Turisti in vojaki, ki veliko hodijo, nosijo čevlje le iz vegetabilno strojenga usnja, ki je za nasge veliko bolj zdravo. Vrela voda kromovemu usnju ne škoduje, medtem ko vegetabilno prenese komaj vročino 50° C. Za podplate se kromovo usnje še ni moglo uveljaviti; podplat drsi in se pri hoji razvleče, žebli pa slabo drzijo. Danes so v rabi samo pri šivanem športnem obuvalu.

S česlom ali rastlinskim ekstraktom je treba kožo strojiti tedne in mesece; kromovo strojenje pa trpi tudi pri debelejših kožah le nekaj dni ali celo samo nekaj ur. Čas je zlato! Zato se je ta način v vseh večjih podjetjih tako naglo udomačil.

Stanovanje v zimskem času. Mnogo je ljudi, ki mislijo, da je zračenje pozimi zapravljanje, češ, kdo bo spuščal toploto skozi okno, ko je kurivo tako drago! Posebno na kmetih je mnogo gospodinj, ki pozimi po cele tedne ne odpro oken, da se mora človek čuditi, kako morejo ljudje strpeti v tako zadušljivem in strupenem zraku. Posledica tega je, da so prebivalci vedno zabitihi stanovanj bleđi, uveli ter za prehlad zelo občutljivi. Sobe treba tudi pozimi vsaj dvakrat na dan zračiti, namreč zjutraj in zvečer. Sobo, v kateri podnevi stanujemo, a ponoči spimo, pa treba zračiti vsaj trikrat dnevno. Ponoči treba še bolj skrbeti za čist zrak kakor podnevi. Posebno po deželi spi v eni tesni izbi po šest, osem, deset ljudi, a okna so vsa zabita in zaprta. Zjutraj pa vstanejo vsi medli in vrtoglavi. Bolje je spati v mrzlem kakor pa v takem vročem in nezdravem smradu. Vsako spalnico moramo zvečer prezračiti. Res pride malo mraza v sobo, toda v postelji se človek hitro ogreje in spanje v svežem zraku je pol zdravja. Gospodinje naj pozimi znesejo večkrat posteljnino na okna ali na hodnik, da se dobro prezračijo in presuši. Kjer je bolnik v hiši, treba to storiti vsak dan. Treba je samo, da ima dvojno perilo, ki se menjava.

Čist, nepokvarjen zrak je zdravju neobhodno potreben; ceneje izhajamo, ako izdamo nekaj več denarja za kurivo, a nam ni treba klicati v hišo zdravnika in ne kupovati dragih zdravil. Pomni tudi, da vpliva zimsko solnce silno blagodejno in da so jako nezdrava in škodljiva stanovanja, v katera nikoli solnce ne posije.

Hrana pozimi. V zimskem času potrebuje človek več hrane kakor poleti. Telo se mora braniti mraza in potrebuje zato več goriva. Zato dobro prenaša težje in bolj mastne jedi, ki bi nam v letnem času gotovo škodile. Namesto da daje gospodinja svojim ljudem žganje ali vino, da bi se pogreli, naj jim raje odreže kosček slanine. To ne velja več, a je za telo mnogo bolj zdravo. Žganje, slivovka, brinjevec in razni likerji samo slepe želodec, ne koristijo mu prav nič, a slabo vplivajo na živce in možgane. Namesto žganja postavi raje dober zajtrk na mizo; h kavi dober kruh, žgance ali polento, slabotnim otrokom, če mogoče, sirovo maslo in med na kruhu. Tečna in zadostna hrana ohranja telesu toploto in ga obvaruje prehlajenja in drugih bolezni.

Belo perilo. Ako prideneš perilu, ko se kuha, nekaj stolčenih sirovih jajčnih lupin, postane lepo belo. To preprosto sredstvo docela nadčmešča škodljivo klorovo apno, a ima isti učinek.

Zaprljeno perilo. Raztopi v deveterih žlicah vroče vode nekoliko klorovega apna. Ko se tekočina izčisti, pomoči vanjo belo platneno krpico in pomaži z njo po zaprljenih mestih. Potem perilo urno operi, ker klorovo apno razjeda niti. Pri skrobljenem perilu treba najprej skrob izprati.

Zmečkane volnene obleke ne likaj pogosto, ker izgubi blago svit barve. Obesi jo na vlažno mesto, kjer se v teku dveh dni sama poravnava. Ako je krilo zelo stlačeno, pa dotično mesto z gobo nalahno zmoči in obesi potem krilo, da se dobro posuši.

Amerikanski čevlji. Odbor za dunajsko modo čevljev je dal za pomladansko sezono prednost topi ameriški formi; s tem se zopet uveljavijo visoke pete, ki bodo pri damskih čevljih visoke 5—6 cm, pri moških pa do 2½ cm.

.....

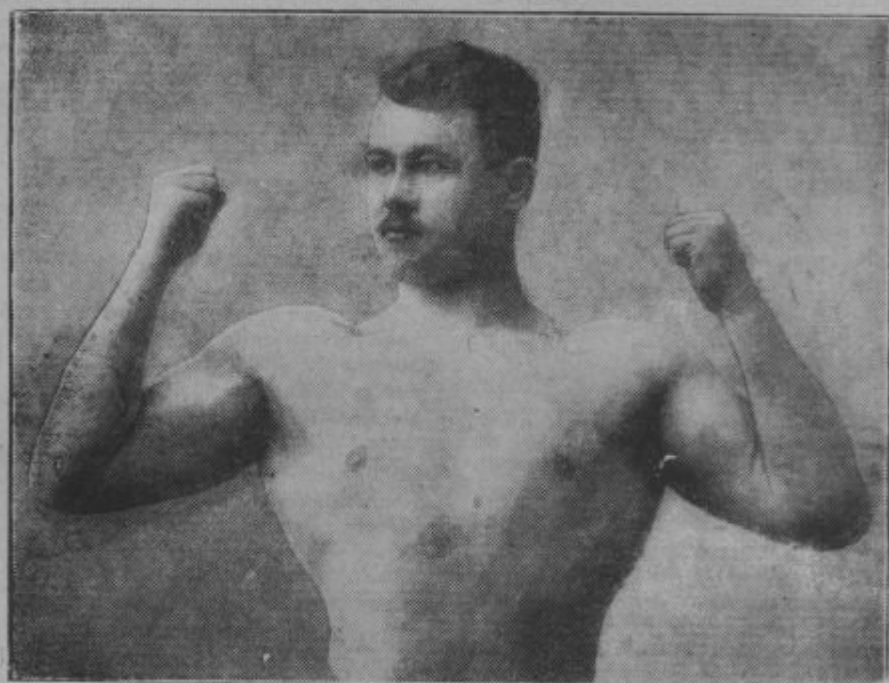
Narod, ki ima v svojih najnižjih plasteh globoko in mnogostransko izobrazbo, je najsrečnejši in najmočnejši med narodi svojega časa, nepremagljiv za sosede, zavidljiv za sodobnike, vzgled in vzor vsem. Fichte.

SPORT

Začetki težke atletike na Slovenskem.

Med najmlajše sportne panoge v Sloveniji štejemo težko atletiko. Njen razvoj je težko opisati, ker je še premlada. Sporadični začetki pa segajo daleč nazaj. Že l. 1890 je začel Matija Benčan, ki se ga starejša generacija še dobro spominja kot izvrstnega telovadca, gojiti dviganje ročk in rokoborbo. Nekoliko lažjih ročk je bilo najti v telovadnici ljubljanskega «Sokola».

Dosegel je za tiste čase znamenite uspehe in sicer v enoročnem potegu 65 kg; v enoročnem sunku 90 kg; obojerno je dvignil 110 kg in sunil 136 kg. Ustanovil je v Ljubljani prvi težkoatletski klub, ki pa ni imel dolgega obstanka. Kandare je bil premeščen iz Ljubljane in ker klub ni imel več pravega vodstva, je prenehal, posebno še, ker je bila javnost radi napačnega pojmo-

Emil Kandare,

sedaj fin. svetnik v p. kot mlad atlet.

kjer je bil zastopan ves takratni sport. Prvo večjo ročko je napravil Benčanu kamnosek Nace Čamernik, sedaj kamnoseški mojster v Celju. Bila pa je preokorna, pretežka za trening in je kmalu izginila iz telovadnice. Več sreče je imel Benčan v rokoborbi; na vsesokolski slavnosti v Pragi l. 1893. si je priboril prvenstvo.

Z večjim uspehom in sistematično je začel gojiti težko atletiko, zlasti pa dviganje ročkov, Emil Kandare, ki je imel priliko, da se je seznanil kot dijak na Dunaju s takratnimi svetovnimi prvaki: Turkom, Jagendorferjem, Stöhrom in drugimi.

vanja te vrste sporta težki atletiki uprav sovražna. Sploh je smatrala sport zgolj kot nekaj cirkus.

Po vojni se je začela tudi ta sportna panoga lepo razvijati. V Ljubljani imamo tak klub v «Akademskega domu». Sportni klub Slovan ima že dalje časa težkoatletsko sekcijo, prav tako si je v najnovejšem času ustanovila tako sekcijo «Ilirija». Tudi Maribor in Celje se že pridno udeležujejo na tem polju. Ker imamo prav v Ljubljani zelo nadebuden naraščaj, lahko pričakujemo, da bodo čez nekaj let tudi slovenski težkoatletci z uspehom stopili v javnost.

MLADINI

Obisk iz Indije.

»Otroci, čujte, kaj vam bom pripovedoval.« Tako je dejal neko jutro gospod Posavec, priljubljeni učitelj na deški šoli, svojim učencem, ki so brž utihnili, ko je stopil v razred.

»Danes dobimo visok obisk iz Indije.«

»Kaj, iz Indije, čudežne dežele?« Radostno presenečeni so vrveli dečki v klopih.

»Pa ne, da bi morda prišel v posete kak maharadža s svojimi dvorjani? Povejte nam brž, gospod učitelj, da si ne bomo predolgo trli glave z ugibanjem.«

»Ej, ej, le nikar ne bodite tako razdovedni. Prijateljski, velik junak je človek, ki se zna obvladati. Počakajte; prihodnjo uro vam vse povem.«

Dečki so se morali počestiti premagovati, da niso nadlegovali dobrega učitelja z novimi vprašanji in da so lahko sledili pouku. Ko je čez nekaj časa potrkalo na vrata, se je vsem šolarjem ustavila sapa; menili so, da bo vstopil v razred vsaj kak indijski podkralj. Gospod Posavec je odprl in pozdravil neznano damo v spremstvu tujega gospoda. Došla gosta sta učencem prijazno pokimala, nato pa sta prinesla v razred velik zaboj in ga postavila na mizo. Dečki so v pozdrav vstali, vendar pa se jim je poznalo kar na očeh, da so razočarani, zakaj preprosto oblečen par tujcev ni kazal, da bi bil prebogato obdarjen z zakladi čudežne Indije.

Tedaj pa je prosil mož gospoda učitelja za besedo in je jel razlagati pomen tega obiska.

»Dragi otroci,« — je dejal, »pričakujete obisk iz Indije, zato vas bom tako je seznanil z našim gostom.«

Urno je stopil k zaboju, odprl pokrov, odmotal neko odejo in potegnil na dan debelo truplo ogromne kače. Vsi so bili silno osupli. Mož si je ovil kačo okoli telesa, potem ko jo je tik za vratom močno prijel in jo z drugo roko stisnil pri vratu. V razredu je bilo tiho kakor v mišji luknji: vse oči so se uprle v kačo, ki se je vedno bolj stiskala k tujcu, čigar obraz je jel močno rdeti. Slednjič pa je kača očividno popustila in tujec je lahko govoril. Dejal je:

»Da, dragi otroci, lahko ste opazili, kakšno moč ima taka le kača. Vendar pa more vsak otrok zlomiti njeno silo. Vprašajte, kako sem se otel iz premočnega kačjega objema? Treba jo je samo pritisniti na vratu in na repu in že je brez moči. Pa ne mislite, da sem kak kačji krotitelj! Stopi semkaj, mali! (Pomignil je Tinetu Zakrajšku, ki je stopil iz klopi.) Položil ti bom kačo okoli života in glej, da boš junak, ki stre kačjo silo. Tako le! Junak pa si, junak: 20 kilogramov imaš na sebi, kakor da bi imel škatljico peres. Tako, zdaj pa mi vrni to »glisto«. Otroci, pred vami je tigrova kača, »python molorus« jo imenujejo latinski. Kača živi v vzhodnoindijskih močvirjih in zraste v dolžino 6 metrov. Nima strupenih zob in ne napada človeka. Hrani se z zajci, mišmi, ptiči in z drugo tako drobnadjo. Tudi v ujetništvu žre samo žive živali. Svoje žrtve napade le tedaj, če čuti glad, vendar pa se lesta ne pojavlja često. Taka kača lahko živi skoraj celo leto brez hrane, ne da bi ji dolgi post škodoval. Ko pa občuti glad, ne pozna usmiljenja s svojo žrtvijo; iz zasede jo udari po glavi, ovije in stisne jo po bliskovito z železno močjo med svoj život. Ko požira žrtev, opazite, da ji to opravilo ni baš lahko. Pljučna cev ji zleze kar v žrelo, tako se trudi z goltanjem. Da pa se ne bi zver zadušila, pomoli pljučno cev iz žrela in vsrkava na ta način zrak. Če ijusti imajo veliko ostrih, noter obrnjenih zob. Z njimi lahko raztrga tudi živali, ki so močnejše od same kače.«

Tine je jel božati kačo po dolgem, luskinastem, mrzlem truplu.

»Kako zala je taka žival!« je dejal deček.

»Prav imaš,« mu je odvrnil tujec. »Kače se v pragozdu često kopljejo in tudi mi jo moramo vsak tretji dan umivati v topli vodi. Njeno truplo se od znotraj večkrat čisti. Enkrat ali celo večkrat na leto odpadejo kači luske in dobi novo suknjo. V času, ko se mesi, je popolnoma brez moči. Nič ne vidi in se jedva gane. Takrat jih domačini največ polové in prodajo evropskim kupcem, ki jih nabavljajo za zoološke vrtove. To pa že veste, da se kača razmnožuje z jajci, ki jih izvle

solčni žarki. V ujetništvu kača težko pogreša domačo klimo. Odeje in razgreto kamenje ji ne morejo popolnoma nadomestiti vročih žarkov indijskega solnca.«

S temi besedami se je neznan tujec poslovil od učencev in od skrbnega učitelja, ki je omogočil učencem poučen obisk iz daljne Indije.

(Po »Prag. Tagbl.«)

KMETIJSTVO

Februar v kmetijstvu.

Kar je gospodar v prejšnjem mesecu opustil ali zamudil, stori sedaj, da bo ob pravem času v redu. Z drvini in lesom se hitro preskrbi, popravi orodje, vozove, koše, pa tudi pota.

Na polju in travnikih sicer še nima pravega dela, zemlja še počiva, vendar pa najo dovaža gnoj, kompost, pepel itd. ter ga odklada v kupe, ki jih bo pozneje ob ugodnem času raztrosil. V tem mesecu si pripravljaja in nabavlja vsakovrstno semenje. Za setev odbira je najboljše. Pregleduje tudi brazde in jarke, ki so bili napravljeni jeseni, jih čisti in ureja.

V skrbi za živino je kmetovalcu važna stvar dognati zalogo krme, ki jo še ima. Ali se bo pretokel do nove? Ali ne bo moralo morda nekaj repov iz hleva, če se zima zategne, da drugi pri krmljenju ne pridejo prekratko? Skrb za snago in toploto ni nič manjša, zlasti v svinjaku in kurjaku. Gospodinja se že ozira za dobrimi, zgodnjimi kokljami in odbira jajca za valenje od najboljših jajčaric. Nabavi si mrčesni prašek, da zlasti gnezda in koklje očisti mrčesa in je potem potek valenja bolj miren.

V sadovnjaku je nujno, treba dopolniti dela, v kolikor so morda v januarju zaostala. Vstajenje narave se bliža. Gnojenje drévja naj se sedaj izvrši, drevje samo pa očisti mrčesnih zalog. Sadne pečke se sade že v tem mesecu. Sajenje mladih sadnih drevesc, ako bo vreme količkaj ugodno in kopanje jam, daje že dovolj dela. Največ drevja pa se posadi okoli sv. Jožefa (prihodnji mesec). Letos bodo sadjarji zasadili posebno veliko novih drevesc. Pripravljamo si tudi cepiče.

V vinogradu skušamo v tem mesecu dokončati podsajanje in grubanje. Čas reznje trti je vedno bližje in je treba vse potrebno pripraviti.

Pri čebelah se pokažejo prvi znaki novega življenja. Poraba hrane se večja, vendar poln sat še zadostuje za ves mesec. V če-

beljem kraljestvu pa je tudi sedaj še potreben kar največji mir. V tem mesecu solnce že večkrat prodre oblake in se nam ljubeznivo nasmehne. Taki dnevi so za čebelarstvo dragoceni; odprimo izhode in dopustimo čebelicam, da po dolgem zdenju v temni ječi zopet enkrat pridejo v božjo naravo. To pa storimo le, če je vreme zares popolnoma ugodno za prijeten in koristen polet. Ob taki priliki preskrbimo pridnemu roju sveže vode, da se napije. Vendar je tudi ob takih dneh umestna velika previdnost, marsikdaj in marsikje prezgoden izlet uboge živalice decimira in postanejo prezgodnji, a kratkotrajni solčni žarki dostikrat morilci čebel.

Na vrtu, če je vreme res ugodno, pripravljamo gredice. Čebulčkov hiacinte in tulpe ne vsajamo več, do polovice meseca pa je še čas za anemone in ranunkulacije. Tudi lepotično grmičje sadimo v tem mesecu. Ako je izginil sneg in so tla suha, se smejo trdne enoletne rastline že saditi na prostem. Gredice lahko že gnojimo.

Gospodarju, voditelju obrata, se v tem mesecu pojavijo številne preresne naloge duševnega dela in preizkušnje njegove sposobnosti. Obdelovalni načrt ima sicer že sestavljen, vendar pa mora še dobro premisliti, preizkusiti in določiti, kam bo sadil to, kam sejal ono, katere parcele more in sme določiti tej ali oni kulturi, da bi vse kar najbolje uredil, vsak košček zemlje pravilno izkoristil, uravnal vse ono življenje, ki bo zdaj pa zdaj vzkliklo, se pod njegovim vodstvom in ob njegovi negi razvijalo in se razvilo v čim večji njegov in splošni blagor. Zlate nade na prihodnje dni mu radosti dvigajo prsi in hitreje poganjajo kri po žilah, a že mu misli na možnost neugodnega vremena, ujim, nalivov, teče in strele zamračujejo skrbno lice. Vreme in vremenske pojave stalno opazuje ter skuša sklepati po teh in po onih iz prejšnjih mesecev, kakšna usoda je namenjena življenju, ki je izročeno njegovi brigi, negi in sposobnosti

Mimogrede . . .

Pred dnevi so pokopali princezinjo Charlotta, vdovo mehikanskega cesarja Maksimilijana, brata Franca Jožefa I. Umrla je v visoki starosti, potem ko je domala tri četrtine svojega življenja prebila v blaznosti. Živela je kakor legenda, ki je v nji stvarnost izpremešana z nerealnostjo, s prividi, s sencami onostranstva. Daleč za nami so časi, ko smo prebirali naivne, otrokom in ljudstvu namenjene povesti o nesrečnem Maksimiljanu in še nesrečnejši Charlotti. Redkokdo je vedel, da še živi Charlotta, če so bile tiste tri četrtine sploh življenje. Umrla je osem let po zlomu habsburškega cesarstva, ko se je ob klavrnih nemoči potomcev velikih sanjačev in krvavih nasilnežev razblinil zadnji žar cesarske slave. Ko so se razkropile v svet obubožane, jadne »Visokosti« in je vsa veličina cesarskega dvora postala snov za lahke dunajske operete, za pikantne romane in za sentimentalne sanjarije starih penzionistov, ki tavajo po ulicah v mehkih dunajskih nočeh in kličejo zašle čase . . .

In česa so se spomnili nekateri listi, ko je umrla princezinja Charlotta? Rdečih, živordečih dragonskih hlač, ki so v čudni zvezi z žaloigro cesarskih sanjačev Maksimilijana in Charlotte. L. 1863. je avstrijska vlada naročevala orožje in obleko za bojočo mehikansko vojsko. Takrat so bili na Dunaju prepričani, da bo postala Mehika druga prekoceanska Avstrija in da se bo lahko reklo o habsburškem cesarstvu, da v njem nikdar ne zatone solnce. Za vojaške uniforme pa je bilo treba izbrati kar najbolj žive barve, da bi ugajale eksotičnemu okusu Mehikancev. Kmalu so se vojaška skladišča napolnila z ogromnimi zalogami živordečega sukna. Zgodilo pa se je, da ni prišlo blago nikdar čez avstrijske meje. Maksimilijana so uporniki ustrelili in habsburški sen je bil končan. Kam z blagom? Takrat so bili štirje polki ulancev, ki so nosili zelene uniforme. Na Dunaju so sklenili, da jim dajo rdeče hlače. Ali blaga je bilo preveč in so radi njega ustanovili še 6 ulanskih polkov. Še je ostalo veliko sukna za rdeče hlače. Tako so ga dobili dragonci. Daleč po avstrijskih vaseh je šel glas o rdečih hlačah. Dekliška srca so trepetala, ko se je pojavil brhek dragonce. Ali tudi čas rdečih hlač je minil. V Avstriji in na Češkoslovaškem so izginile docela. Umrla je belgijska princezinja Charlotta. In mehiška pustolovščina je prešla za vedno v ropotarnico zgodovine. Za avstrijskimi rdečimi hlačami . . .

★

Če hočeš biti poučen o razmerah na Madžarskem, ti ni treba prebirati dolgovernih člankov v listih, ki dostikrat ničesar ne povedo. Čitaj tole resnično dogodivščino:

Kmet Jožef Mágony je bil pred sodiščem v Palmonostru na Madžarskem obsojen na globo 100.000 kron, ker se njegov sin ni udeležil vojaških vaj. Mágony je izjavil sodnikom, da nima tolikšne vsote; če pa bi jo bil imel, bi sedel na vlak, se odpeljal v Budimpešto in vprašal medzavezniško komisijo, ali ima madžarska država pravico, prisiliti njegovega sina k vojaškim vajam. Te smeje besede so stale Mágonyja dva tedna zapora, češ, da je »uzalil ogrski narod«. Mágonyjev zagovornik se je pritožil. Višje sodišče se je znašlo v zagati. Vendar pa se je dobro odrezalo: Mágony je bil spoznan krivim in se mu je kazen celo povišala, ker je s svojo izjavo v resnici žalil ogrski narod, »dopuščajoč možnost, da bi mogla imeti madžarska država, ki je podpisala trianonsko mirovno pogodbo in se razorožila, nedovoljeno vojaško silo.«

Ali niso vitezi, naši ljubi sosede Madžari?! Če deneš, da ne izpolnjujejo obveznosti v smislu mirovne pogodbe, zardé; če praviš, da jih izpolnjujejo, zardé . . . Sramežljivi vitezi in zares pravicoljubni ljudje! («L' Europe centrale».)

★

Za sodobne razmere je vrlo značilna vest, ki jo prinašajo listi iz Carigrada:

Neko ameriško društvo v Carigradu, ki se imenuje »Jazz Band«, je zaprosilo turško vlado, da mu dá v zakup slovito mošejo Hagia Sophia, ki jo namerava izpremeniti v plesišče. Društvo bi nekoliko predrugačilo arhitekturo, o sami cerkvi pa sodi, da je zelo akustična in popolnoma pripravna za plesišče.

Predstavimo si razvojno linijo, ki sega od začetka cerkve do te vesti. Cerkev sv. Sofije v Carigradu je bila zgrajena v prvih stoletjih krščanstva in je nekako žarišče vseh krščanskih cerkva. Minila so stoletja; zatonil je blesk bizantskih cesarjev, ki so prevzeli dedščino starega Rima. Na vratih Evrope se je pomolil turški polmesec. Sijajna cerkev sv. Sofije (Modrice) v mestu carja Konstantina (ki je prvi podržaval krščanske komunistične združbe), je postala turška mošeja. Dolga stoletja se je šopirilo v nji bohotno bogastvo sulta-

nov. Zatonil je tudi polmesece in Mohamedova vera vedno bolj ugaša zaeno z upadanjem vsegamogočne državne moči sultana-kalifa (cesarja-papeža). Onstran Črnega morja pa ugaša krščanstvo zaeno z oblastjo carja samodržca, carja-papeža.

Ob tem presnavljanju kulturnih dob pa se oglašajo iz zabavišč v Konstantinovem mestu moderen jazz-band. Ameriški bog Denar prevzema mesto Sofije — krščanske modrice in Mohamedove kalifske molilnice. Umirajo stari bogovi . . . Bog Denar se bo slavil s plesom in zvoki jazz-bandu od večera do jutra. Modrost je zmagala prav tako malo kot v starem Rimu ali kjerkoli in kadarkoli. Plesni misteriji so učinkovitejši. Spolna zavest je silnejša od pameti. Jazz-band izganja sveto Modrico . . .

★

Čudno Novo leto je doživel znani Willy Hagenbeck, vnuk slovečega afriškega lovca in sin ustanovitelja hamburškega zoološkega vrta. Gostoval je letos s svojim zverinjakom na Škotskem. V prostem času je zahajal na lov. Ker so bili ob Novem letu na Škotskem trije prazniki (in na praznjici dan so v tej deželi zabranjene cirkuške predstave), si je Hagenbeck najel motorni čoln in se podal na Hebridske otoke, ki slove po lovu na morske ptice. Proti večeru je nabasal polno torbo divjih rac in gosi in je malce zadremal v eni izmed neštetihi špilj na otoku. Ko se je predramil, je krenil k čolnu. Čakalo ga je mučno presenečenje: čolna ni bilo, najbrž ga je odnesel veter naprej po morski gladini. Hagenbeck se je vrnil v špiljo in je poizkusil zaspati.

Sredi noči ga je prebudil neznan, izredno grozeč glas, podoben stokanju ali kruljenju. Ob luninem svitu, ki je za trenutek posinil skozi oblake, je opazil ogromno zver. Zdelo se mu je velika kakor predpotopni mamut. Nesrečnež je počenil v kot, a zver se mu je bližala. Pripravil je edino orožje, ki ga je imel pri sebi: žepni nož. Zver se je postavila pokoncu. V popolni temi so bleščale njene zelene oči; čulo se je sopihanje in smrad je puhal iz odprtega žrela. Šapa je udarila Hagenbecka po levih roki, da se je takoj zlomila. Skočil je pokoncu in obupno potisnil nož v svetlozeleno oko. Nato je omedlel. Ribiči, ki so ujeli na morju prazen čoln in so prišli naslednje jutro na otok po tulca, so našli Hagenbecka poleg ogromnega morskega psa. Iz desnega očesa je še vedno štrlel nož, en zob pa je bil zlomljen, tako je poginjajoča žival tolkla ob kamen.

★

Katoliški misijonar Schäfer, ki se je vrnil pred dnevi iz pokrajini okoli Severnega tečaja, je podal izredno zanimive podatke o življenju ondotnega prebivalstva, ki biva najsevernejše na svetu. Na ozemlju, velikem kakor Evropa, živi približno 100 tisoč Indijancev in 1400 Eskimov. To znači, da biva en človek na vsakih 40 kilometrov. Ni je pokrajine na svetu, ki bi dajala bolj žalosten videz. Sam sneg in led in neskončna, strahotna samota. Tu deluje okrog 80 duhovnikov, ki se trudijo, da bi izpreobrnil Indijance. Evropejci, ki se podajo v te kraje, se sami obsodijo na smrt. Saj so tudi drugod na zemlji strahotne pokrajine: v Kamerunu, v Tibetu, v puščavi Gobi — ali človek, ki zaide tja, se lahko vrne. Toda izmed misijonarjev na skrajnem severu naše zemlje se redkokdó vrne. Samo en misijonar je vztrajal 41 let, drugi vzdrže komaj par mesecev. Življenski pogoji so grozni, stanovanja najprimitivnejša, ki si jih lahko mislimo, prehrana je skrajno nezadostna. Zgodi se, da se kateri misijonar poda na pot, hođi cele tedne, preden najde človeka, slednjé pa se izgubi v snegu in šele čez leta se izve, bolj po naključju, da ga ni več med živimi. Najbolj pa ublija tučca samota, ki je tako strašna, da si je ne more predstaviti niti najbolj živahna domišljija človeka, ki tega čustva ne pozna.

Indijanci še niso civilizirani. Lov in ribištvo sta jim edino opravilo; izvršujejo pa ga na skrajno primitiven način, ker ne poznajo pripomočkov, ki si z njimi omikani ribiči in lovci lajšajo svoje delo. Edino, kar so dobili od civilizacije, je ogenj, ki jim vsaj nekoliko pomaga v boju zoper surovo in neusmiljeno prirodo. Obstoj pa je nelzmerno težak tudi radi tega, ker je v teh pokrajinah malo zverin in rib. Njihova kuhinja je silno borna in preprosta. Uživajo skoraj samo surovo hrano. Ne poznajo ne kruha, ne moke, ne zrnja. Ženske so v položaju, ki prekaša po svoji krutosti položaj žena pri kateremkoli drugem primitivnem narodu. Njih pravice niso večje od pasjih. Teoretično je Eskim sicer monogamist, praktično pa si vzame toliko žena, kolikor jih lahko prehrani. Odvisno ženo lahko vsak čas ubije. Strahotno trpe porodnice. Če rode več ženskih otrok, jih mož načene ali ubije.

Vse te okoliščine bodo pripomogle k poginu Eskimov in najsevernejših Indijancev. Misijonarji trde, da bodo v treh ali štirih generacijah izumrli.

Francoščina za samouke

Metoda jezikovnega pouka na praktični podlagi

3

4.

Dépêches¹ télégraphiques²

des³ correspondents⁴ particuliers⁵ du⁶
Temps⁷.

Belgrade⁸, 6° septembre¹⁴

Le premier¹¹ croiseur¹² de¹³ la ma-
rine¹⁴ yougoslave¹⁵, *Dalmacija*, con-
struit¹⁶ en¹⁷ Allemagne¹⁸, est¹⁹ arrivé²⁰
samedi²¹ à²² 16²³ heures²⁴ dans²⁵ le
port²⁶ de¹³ Tivat²⁷, situé²⁸ dans¹⁹ les
bouches³⁰ de Cattaro³¹. Il³² a été³³
salué³⁴ par³⁵ les manifestations³⁶ en-
thousiastes³⁷ de la population³⁸.

(Le Temps⁷, 7. 9. 1926).

5.

Cinéma¹ Carillon² 30³, bd⁴ Bonne- Nouvelle⁵

Son⁶ programme⁷ sensationnel⁸ trouve⁹
un¹⁰ écho¹¹ enthousiaste¹² chez¹³ son⁶
public¹⁴ habituel¹⁵. La presse¹⁶ est¹⁷ una-
nime¹⁸ à¹⁹ reconnaître²⁰ la finesse²¹ et²²
l'art²³ du²⁴ jeu²⁵ de²⁶ ses²⁷ deux²⁸ films²⁹.
La mise en scène³⁰ des³¹ *Mains*³² d'
*Orlac*³³ est¹⁷ une merveille³⁴ due³⁵ à³⁶
l'auteur³⁷ du²⁴ *Cabinet*³⁸ du²⁴ *Doc-
teur*³⁹ *Caligari*⁴⁰, joué⁴¹ avec⁴² une
vérité⁴³ hallucinante⁴⁴. Le cauchemar⁴⁵
de²⁶ l'accident⁴⁶ du²⁴ chemin⁴⁷ de⁴⁸ fer⁴⁹
est¹⁷ admirable⁵⁰ de²⁶ beauté⁵¹ ciné-
graphique⁵².

*Le Chemin*⁴⁷ de²⁶ la gloire⁵³ a⁵⁴
un succès⁵⁵ remarquable⁵⁶ et²² passi-
onne⁵⁷ les spectateurs⁵⁸.

(Le Quotidien³⁰, 14. 10. 1926)

1 (depeš)	depeše, brzojavke
2 (telegrafik)	telegrafske, brzojavne
3 (de)	od
4 (kor-spondā)	dopisniki
5 (partikūlje)	posebni
6 (dū)	od
7 (tā)	Čas [ime pariškega dnevnika]
8 (belgrad)	[francoski naziv Beograda]
9 six (sis)	šest
10 (septēbr)	september
11 (la-prāmje)	prvi
12 (krwazær)	križarka
13 (da)	od
14 (la-marin)	mornarica
15 (jugoslav)	jugoslovenski-a
16 (kōstrūi)	zgrajen
	construire (kōstrūir) zgraditi
17 (t-ā)	v
18 (n-almanj)	Nemčija
19 (ē)	je
20 (t-arive)	prišel
	arriver (arive) priti
21 (samdi)	sobota, v soboto
22 (a)	na, ob
23 (seize (sez)	šestnajst
24 (œr)	ure
25 (dā)	v
26 (la-por)	luka, pristanišče
27 [da]matinska luka]	
28 (sitūe)	ležeč
29 (dā)	v
30 (le-buš)	usta
31 (da-kataro)	od Kotora
32 (il)	on
33 (a-ete)	je bil
34 (salūe)	pozdravljen
	saluer (salūe) pozdraviti
35 (par)	z, od
36 (le-manifestasjō)	manifestacije
37 (z-ātuzjast)	navdušene
38 (d-la-popūlasjō)	[od prebivalstva]

1 (sinema)	kinematograf
2 (karijō)	[ime]
3 trente (trāt)	trideset
4 okrajšava za boulevard	
(bulvar)	bulvar [široka mestna ulica z drevoredom]
5 (bon-nuv:l)	[ime]
6 (sō)	njegov
7 (prōgram)	program, spored
8 (s-sasjōnel)	senzacionalni, veliko pozornost vzbujajoči
9 (truv)	najde
	trouver (truve) najti
10 (ō)	[en]
11 (n-eko)	odmev
12 (ātuzjast)	navdušen
13 (še)	pri
14 (pūblik)	publika, občinstvo
15 (abitūel)	navaden, stalen
16 (la-pr:s)	tisk, časopisje
17 (ē)	je
18 (t-ūnanim)	enoglasen,-a
19 (a)	za
20 (rōkōn:tr)	spoznati, pripoznati
21 (la-fin:s)	finesa, nežnost
22 (e)	in
23 (lar)	umetnost
24 (dū)	od
25 (žō)	igra
26 (dō)	od
27 (se)	njegova,-i
28 (dō)	dva
29 (film)	filma
30 (la-mi-z-ē-se)	uprizoritev
31 (de)	od
32 (rōkē)	roke
33 (d-ōrlak)	[ime]
34 (ūn-muvj)	[eno] čudo

enoglasno
pripoznava

njegovih
dveh
filmov

35 (dü)	dolgovana	
devoir (dävvar)	morati, dolgovati	prir. ena
36 (a)	k	od
37 (lotær)	avtor, pisatelj	avtorja
38 (kabine)	kabinet	kabinet doktorja
39 (däktær)	doktor	Kaligarija
40 (Kaligari)	[ime]	[naslov filma]
41 (žue)	igran	
jouer (žue)	igrati	
42 (avæk)	z s	
43 (ün-verite)	[ena] resnica, resničnost	
44 (a'isinãf)	čute varajoča	
45 (košmar)	mora, strašilo, strašna slika	
46 (aksidã)	nezgoda nesreča	
47 (šmã)	pot	(šmãtãr)
48 (dã)	od	železnice
49 (ãr)	železo	
50 (t-admirabl)	občudovanja vreden, diven	
51 (boãe)	le, ota	
52 (sinegrafik)	kinografski, a	
53 (dla-gl'war)	[od] slave	
54 (a)	imã	
55 (ü-sükse)	[en] uspeh	
56 (rãmar-kabl)	znaten	
57 (pasjõn)	navdušenje	
passionner (pasjõne)	navduševati	
58 (le-spektatær)	gledalci	
59 (la-kotidjã)	Dnevnik [in e pariškega dnevnika]	

Določni člen stoji pred samostalnikom, ki znači določeno, znano osebo ali stvar, na primer:

le général Lasson general Lasson
la reine de Roumanie romunska kraljica
les Etats-Unis Zedinjene države

Člena **le** in **la** se pred sledečim samoglasnikom in samoglasniškimi krajšata v **l'**, na primer: l'auteur, mesto le auteur, pisatelj

l'absence, mesto la absence, odsotnost

l'hôtel, " le hotel, hiša, poslopje

Določni člen se pred samostalnikom, ki se začneja s soglasnikom ali soglasniškimi h*), združuje s predlogom **de** (dã) od in à (a) k na sledeče načine: ednina: mesto de le stoji **du** (dü): du président [od] predsednika
du soldat aveugle [od] slepega vojaka
l'art du jeu umetnost [od] igre, igralska umetnost

ednina: mesto à le stoji **au** (o): au nom v imenu
au public za občinstvo, občinstvu

množina: mesto de les stoji **des** (de): des présidents [od] predsednikov
" mesto à les stoji **aux** (o): aux présidents [k] predsednikom

*) Črka h se nikoli ne izgovarja. Samo po vezavi s spredaj stoječim glasom razlikujemo dva h: 1) takozvani samoglasniški h, ki se pri vezavi uporablja kot samoglasnik, to se pravi, da pred njim izpade zadnji samoglasnik in se veže zadnji soglasnik nekaterih besed, na primer: l'hôtel (lotã), un hôtel (ü-notã) — 2.) soglasniški h, ki je sicer tudi vedno nem, a se uporablja kot soglasnik, to se pravi, da ni pred njim niti izpada, niti vežave, na primer: le hêtre (ã tr) bukev, un hêtre (ü tr). V slovarjih se soglasniški h zaznamuje z 'h.

Razlaga.

1.) Člen.

Pred samostalnikom stoji navadno člen. Imamo dve vrsti členov:

a.) nedoločni člen:

moški spol: ednina **un** (ü)

množina **des** (de)

ženski spol: ednina **une** (ün)

množina **des** (de)

Srednjega spola francoščina nima.

Nedoločni člen stoji pred samostalnikom, ki znači nedoločeno, neznano osebo ali stvar, na primer:

dans un hôtel	v nekeñ hotelu
un écho enthousiaste	navdušen odmev
un succès remarquable	znaten uspeh
une merveille	čudo
une vérité hallucinante	čute varajoča resničnost
des inconnus	neznani ljudje

b.) določni člen:

moški spol: ednina **le** (ã)

množina **les** (le)

ženski spol: ednina **la** (la)

množina **les** (le)